

Aktivizem mladih v sodobni družbi

Iskreni ideali ali zgolj poza?

Področje: SOCIOLOGIJA

(Raziskovalna naloga)

Raziskovalki: Lara Hiti in Tea Miličič, 9. razred

Mentorica: Anja Smolič Žnidarko, pedagoginja in prof. sociologije

Somentorica: Manca Lipovec, učiteljica matematike in računalništva

Šolsko leto 2019/2020

OŠ Danile Kumar, Gogalova 15

1000 Ljubljana

ZAHVALA

Radi bi se zahvalili vsem, ki so pripomogli, da je raziskovalna naloga nastajala v prijetnem, poučnem in družbeno angažiranem vzdušju.

KAZALO

POVZETEK	5
1 UVOD.....	6
1.1 Raziskovalna vprašanja.....	8
1.2 Hipoteze	8
1.3 Metodologija	8
1.4 Namen raziskovalne naloge in opredelitev problema	8
2 TEORETIČNI DEL	10
2.1 Aktivizem	10
2.1.1 Pomen udejstvovanja mladih v družbi.....	10
2.1.2 Aktivno državljanstvo	11
2.1.3 Aktivizem kot skupinska dejavnost.....	12
2.1.4 Udejstvovanje mladih in šola.....	13
2.1.5 Zakaj ni več družbeno aktivno preživetega prostega časa.....	14
2.2 Mladostništvo.....	16
2.2.1 Opredelitev pojma mladostništvo	16
2.2.2 Težavnosti mladostniškega obdobja	17
2.2.3 Vplivi staršev na mladostnike.....	18
2.2.4 Vpliv vrstnikov in vrstniških skupin na mladostnika	18
2.2.5 Vrednote mladih.....	20
2.2.6 Kaj kažejo raziskave mladine.....	20
2.3 Sodobna zahodna družba	21
2.3.1 Značilnosti sodobne družbe	21
2.3.2 Med individualizmom in skupnostjo.....	22
2.3.3 Vpliv medijev	23
3 RAZISKOVALNI DEL	24
3.1 Rezultati anket.....	24
4 RAZPRAVA ALI DISKUSIJA	35
5 ZAKLJUČEK	40
6 VIRI IN LITERATURA	42
7 PRILOGE	43
7.1 Anketa	43

KAZALO SLIK

Slika 1: Udejstvovanje mladih.....	10
Slika 2: Aktivistka Greta Thunberg med vrstniki	11
Slika 3: Skupnost.....	12
Slika 4: Maslowova piramida potreb	13
Slika 5: Mladi v družbi.....	13
Slika 6: Pasti preživljanja prostega časa.....	15
Slika 7: Sodobni mladi	16
Slika 8: Nesprejetost med vrstniki.....	17
Slika 9: Skupinski podnebni protest v Ljubljani, 27. 9. 2019	19
Slika 10: Moderna družba.....	22
Slika 11: Skupnost.....	22
Slika 12: Individualist	22
Slika 13: Mediji in mladi	23

POVZETEK

Družbeno udejstvovanje mladih se nanaša na njihovo aktivno udeležbo in vplivanje na odločitve v družbi, ki zadevajo njihova življenja, ne pa da so zgolj pasivno prisotni v svetu odraslih.

Težko je natančno določiti, kdaj se obdobje mladostništva začne in kdaj konča, vsekakor pa mladost pomeni prehod iz otroštva v odraslost in se v sodobni družbi vse bolj podaljšuje.

V današnji negotovi, potrošniški družbi posamezniki iščejo ravnotežje med tem, da so individualni, od vseh drugačni in posebni na eni strani, in da pripadajo različnim skupnostim (družini, razredni skupnosti, vrstnikom ...) na drugi. Mladi, ki se v različnih skupnostih počutijo varne, sprejete in so s strani odraslih in vrstnikov spodbujeni, da izražajo svoje kritično mnenje, bodo lažje aktivno spreminjali svet in vplivali na nepravilnosti v družbi. Pogoji za družbeno aktivnost mladih je po najinem mnenju spodbujanje spoštljivega in odprtega pogovora v šoli, izražanje in soočenje različnih mnenj v družini in med vrstniki.

Moč spreminjanja družbe imajo mladi, ki se povezujejo v skupine, četudi manjše, ne pa tisti, ki se zapirajo v varen, zaseben prostor zgolj z namenom kratkočasnega z elektronskimi napravami.

Namen raziskovalne naloge je ugotoviti, kako mladi v današnji družbi izražajo svoje nestrinjanje in želje po spremembah, ali pri tem čutijo podporo pomembnih odraslih in ali se sprememb v družbi lotevajo individualno oz. pri tem povezujejo v večje oz. manjše skupine.

Ugotovili sva, da mladi večinoma niso ravnodušni do družbe, v kateri živijo, da se veliko pogovarjajo o družbeno aktualnih problemih, pri čemer pa je pomembno, da jih tudi odrasli jemljejo resno.

Ključne besede: aktivizem, mladi, sodobna družba, skupnost, posameznik.

1 UVOD

Temo aktivizem mladih v sodobni družbi sva si izbrali zato, ker se nama zdi zanimiva in ker se nama je zdelo, da bi o tej temi lahko veliko raziskali oz. veliko zanimivega in aktualnega odkrili. Ko opazujeva mlade v družbi, opažava, da je družbena aktivnost odvisna od generacije do generacije in od močnih, razmišljujočih posameznikov v njej. Opažava, da se vrstniki okoli naju v večini ukvarjajo predvsem s socialnimi omrežji, na katerih preživljajo svoj prosti čas, skrbijo za šolski uspeh, igrajo igrice ... Vseeno pa obstajajo tudi posamezniki, ki razmišljajo več in širše, recimo o dogajanju po svetu, in ne samo o tistem, kar se dogaja v njihovi ožji (družinski in vrstniški) okolici. V praksi to pomeni, da si poiščejo podobno misleče sogovornike, ki jim ni vseeno, v kakšnem svetu živijo. Pri delu z raziskovalno nalogo naju je najbolj zanimalo, kako mladi razmišljajo o svojem doprinosu k reševanju aktualnih težav po svetu, kot so varovanje okolja, skrb za zdravje, boj za enakopravnost in pravičnost med ljudmi ne glede na spol, starost, materialno preskrbljenost ...

Aktivna udeležba v družbenem življenju za naju pomeni, da se družiš s prijatelji, ne ostajaš doma v izolaciji, ampak poiščeš sogovornike, slediš aktualnemu dogajanju po svetu in nisi brezbrizen. Mladostnik lahko svojo ožjo in širšo okolico spreminja z izborom prijateljev, ki so tudi aktivni in občutljivi na družbene nepravilnosti (revščina, zaščita okolja in živali ...). Živimo v družbi, kjer so različne skupnosti (družinska, šolska, vrstniška ...) sicer pomembne, ampak se v sodobni družbi zdi, da je skoraj pomembnejše, da poskrbiš sam zase. Večinske želje mladostnikov so v povprečju potrošniško usmerjene, mladi si želijo trenutno popularnih stvari, na kar močno vplivajo tudi mediji. Starši so naklonjeni hitremu izpolnjevanju želja svojih otrok, pri čemer se pogosto od mladih ne pričakuje, da prispevajo svoj delež. Na ta način se mladi tudi težko naučijo odgovornosti, ki je potrebna, če želiš vplivati na svet okoli sebe. Meniva, da bi morali od najzgodnejših let delati na tem, da bi bili občutljivi, empatični, odgovorni do sebe, bližnjih in okolja ter da bi znali sprejemati drug drugega in se ne bi obsojali zaradi drugačnosti.

Predvidevava, da je mlade danes težko navdušiti in motivirati za dejansko akcijo pri spremembah. Razmišljajo o spremembah in se o njih pogovarjajo, ne gredo pa »fizično« v svet. Ko sva opazovali organiziran upor podnebnega protesta na Kongresnem trgu, se nama obisk osnovnošolcev in srednješolcev ni zdel popolnoma

iskren. Protest je bil organiziran na dan šole, v času pouka, zato so se ga učenci udeleževali tudi z namenom, da izostanejo od pouka. Po drugi strani pa sva razmišljali, ali je mladim do tega, da bi konkretno pomagali spreminjati okolje, ali pa jih je vseč predvsem poza in videz kritičnega upornika.

Glavni izzivi sodobne družbe so, da bi posamezniki mislili še na kaj in koga drugega in ne predvsem nase ter svoje koristi. Posledice, ki so jih deležni ostali, pogosto ostajajo spregledane. Dober korak k temu je, da nas v šoli pripravljajo na življenje, na delo v skupinah, ki niso nujno po naši izbiri. Na ta način lahko dobro spoznamo sošolce, ki jih sicer ne bi mogli zares dobro spoznati. Sodelovanje v skupini je ključnega pomena, saj se naučimo upoštevati mnenja drugih, upoštevati drugačnost, sklepati kompromise, presegati lastni egoizem ... Vse to bo čedalje bolj pomembno pri odraščanju in kasneje v odraslem življenju.

1.1 Raziskovalna vprašanja

1. Na kakšne načine mladi v sodobni družbi izražajo svoj upor?
2. Ali imajo mladi pri pomembnih odraslih (starši, učitelji) podporo pri družbeni aktivnosti?
3. Ali obstajajo razlike v načinih družbeno angažiranega delovanja in upora med OŠ in SŠ?
4. Ali zvezdniki s svojim ozaveščanjem vplivajo na generacije mladih?

1.2 Hipoteze

1. V sodobni družbi mladi izražajo svoj upor individualno v varni zasebnosti.
2. Mladi imajo podporo pomembnih odraslih pri družbeni aktivnosti in so spodbujeni h kritičnemu razmišljanju.
3. Razlike v načinih upora med osnovnošolci in srednješolci obstajajo, ker se z odraščanjem začneš bolj zavedati sveta okoli sebe in svoje odgovornosti v njem.
4. Zvezdniki s svojim ozaveščanjem vplivajo na generacije mladih, vendar ne vedno konstruktivno v smeri družbeno odgovornih ravnanj.

1.3 Metodologija

V teoretičnem delu sva povzemali strokovno literaturo, periodični tisk in spletne vire, ki obravnavajo izbrano temo.

V raziskovalnem delu sva uporabili spletni anketni vprašalnik, s katerim sva anketirali učence treh osnovnih šol (dveh mestnih in ene podeželske) in dijake treh srednjih šol (ene mestne gimnazije in dveh strokovnih šol iz večjega in manjšega mesta).

1.4 Namen raziskovalne naloge in opredelitev problema

Namen raziskovalne naloge je ugotoviti, kako mladi v današnji družbi izražajo svoje nestrinjanje in želje po spremembah; ali pri tem čutijo podporo pomembnih odraslih; ali preživljajo prosti čas družbeno aktivno oz. ga namenjajo predvsem razvedrilu, sprostitvi in zabavi oz. ali želijo več – vplivati na druge, jim pomagati in spreminjati svoj

ožji in širši prostor (okolje, skrb za živali, enakopravnost med različnimi ljudmi ...). Zanima naju tudi, ali se mladi sprememb v družbi lotevajo individualno ali se pri tem povezujejo v večje oz. manjše skupine.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Aktivizem

2.1.1 Pomen udejstvovanja mladih v družbi

Mladi ne bi smeli prepustiti vsega odločanja o družbi, v kateri skupaj živimo, samo odraslim, zato ker bodo najstniki nasledili generacije, ki so trenutno najbolj aktivne. Pomembno je, da so aktivno udeleženi pri grajenju družbe, ki ji vedno bolj pripadajo. Odrasli pogosto mlade ne spustijo blizu odločanja, ker jih imajo za neodgovorne in še nezrele in morda zmotno menijo, da bi mladi spremembe vršili v smeri svojih nepremišljenih koristi. Odrasli pa pravzaprav delajo isto, kar očitajo mladim.

Družbeno udejstvovanje mladih se nanaša na aktivno udeležbo in resnično vplivanje na odločitve, ki zadevajo njihovo življenje, ne pa na njihovo simbolično ali pasivno prisotnost v delovanju odraslih. Udejstvovanje se ne meri samo v obsegu, npr. številu mladih, ki obiskujejo številne dejavnosti, temveč tudi v kvaliteti. Ko ljudje vplivajo na določeno odločitev ali proizvedejo zaželen rezultat, je kvaliteta udejstvovanja učinkovita. Če mladi želijo razvijati svojo ozaveščenost o družbi in se vanjo aktivno vključevati, je bolje, da sami izrazijo svoje probleme, namesto da se pogovarjajo o problemih, ki so jim jih posredovali odrasli.

Slika 1: Udejstvovanje mladih

Vir: <https://www.rtvsllo.si/svet/glas-mladih-je-bil-slisan-ni-pa-bil-upostevan/296727>.

Družbene institucije in organizacije bi morale skrbeti za to, da dajo mladim možnosti za večji nadzor nad tem, kaj se jim dogaja, tako da se z njimi posvetujejo, sodelujejo in jim omogočijo, da se aktivno vključujejo. Mladim je treba dati priložnost, da izrazijo svoje mnenje, da se njihovo mnenje upošteva pri odločitvah, ki jih zadevajo, da imajo pravico, da iščejo, prejmejo in dajejo informacije ter ideje vseh vrst. Če želimo, da bi bilo družbeno udejstvovanje mladih učinkovito, je potrebno ustvarjati možnosti za mlade, da se vključujejo v vplivanje, oblikovanje, da prispevajo s svojimi idejami. Pravo udejstvovanje temelji na jasnem, odprtem in iskrenem pogovoru, na resničnem poslušanju mladih, dopuščanju odgovorov, sprejemanju njihovih pogledov ipd. (Gril 2009, str. 7).

Meniva, da bi bil eden bistvenih načinov vključevanja mladih v svet odraslih in odločanja ta, da bi se v šoli pogovarjali o spremembah, ki jih želimo uvesti. Naše ideje bi zapisovali in jih nato s pomočjo učiteljev in mentorjev posredovali v različna društva, ki so ideje sposobni uresničiti na drugačen način kot šola.

Slika 2: Aktivistka Greta Thunberg med vrstniki

Vir: <https://www.mladina.si/192486/seznam-lepih-zelja/>.

2.1.2 Aktivno državljanstvo

Aktivno državljanstvo je zapleten pojem, ki ga ne moremo opredeliti le z eno definicijo. Nekateri aktivno državljanstvo povezujejo zgolj s političnim udejstvom, medtem ko drugi ta pojem vidijo širše in zajemajo veliko dejavnosti znotraj družbe. Aktivni državljani in državljanke so osebe, ki so dejavne v javnosti in s svojo dejavnostjo prispevajo k splošnemu dobremu. Ne uresničujejo samo svojih osebnih interesov, pač

pa delujejo v korist splošnih demokratičnih ciljev in vrednot v družbi. Aktivnega državljanstva se ne moremo kar tako naučiti, npr. samo iz knjig, velikokrat se ga učimo posredno, ko smo aktivni v kakšni mladinski organizaciji med izvajanjem različnih aktivnosti (Blazinšek 2009, str. 16–17).

Iz knjig, medijev, filmov smo lahko seznanjeni z drugačnimi idejami, ampak se nam pogosto ne zdijo uresničljive in realne, medtem ko konkretne izkušnje z ljudmi v praksi dajo močnejše zavedanje. Opažava, da se do bolj radikalnih idej da priti prek glasbe, glasbenega stila, zvrsti (npr. punk). Punk je protiinstitucionalno glasbeno gibanje. Svoj upor so izražali tudi z drugačnim videzom (irokeze, verige, usnjene jakne, majice s simboli in napisi ...).

2.1.3 Aktivizem kot skupinska dejavnost

Ko začne mlad človek aktivno sodelovati v družbenih procesih, je zelo pomembno, da občuti občutek koristnosti. Biti v skupini oz. pripadati skupini je ena od najosnovnejših človekovih potreb, za katero velja, da je v obdobju mladostništva še zlasti izrazita (Cepin 2009, str. 34).

Slika 3: Skupnost

Vir: <https://www.susa.org/prostovoljci/item/533-prostovoljstvo-mladih-za-aktivno-dr%C5%BEavljanstvo-in-u%C4%8Denje-solidarnosti>.

Motivacijska teorija Abrahama Maslowa trdi, da so motivi, ki ženejo posameznikova dejanja, hierarhično razporejeni. Šele ko zadovoljimo potrebe na določeni ravni, smo motivirani za zadovoljevanje potreb na višji ravni. Kasnejši teoretiki so teorijo Maslowa večinoma ovrgli, vendar jo je v dinamiki skupine še vedno mogoče večkrat uporabiti.

Slika 4: Maslowova piramida potreb

Vir: <https://www.preobrazba.com/blog/2018/5/29/rast-ali-udobje-1>.

Mladim v najini okolici je najpomembnejša vrednota prijateljstvo, sledijo pa tudi družina, šolski uspeh, prav tako tudi materialne dobrine.

2.1.4 Udejstvovanje mladih in šola

Vzgoja in izobraževanje ne smeta in pravzaprav tudi ne moreta biti izolirana od družbenega življenja. Demokracija, ki jo živimo, nam ni dodeljena v naravi, temveč je družbeni konstrukt. V tem kontekstu se je zato treba vprašati, kako vzgajati in izobraževati za demokracijo.

Slika 5: Mladi v družbi

Vir: <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/mladi-v-ljubljani/>.

Cilj vzgoje in izobraževanja za demokracijo je naučiti mlade državljane, da znajo aktivno delovati v demokratični skupnosti. Potrebne so demokratične ustanove, držati se je treba tega, kar se uči, in zagotoviti, da bodo že mladi v vseh institucijah, vključno s šolo, obravnavani demokratično.

Mladi imajo možnost družbenega udejstvovanja v različnih organizacijah in institucijah, pri čemer so zelo pomembni tudi družina, šola in vrstniki, iz česar izhaja, da se mladi učijo družbenega udejstvovanja tako formalno kot neformalno (Gril 2009, str. 15).

Šola predstavlja družbo v malem, zato je to pomembno okolje, v katerem se (na)učimo demokratičnega delovanja, spoštovanja pravic drugih, delovanja v skupnem interesu.

Primeri šolskih aktivnosti, pri katerih razvijamo demokratične vrline, ki so pogoj za aktivno udejstvovanje v družbi, so: predmeti, kot so domovinska in državljanska etika in kultura, različni tematski dnevi in tedni, tabori socialnih veščin, razredne ure, interesne dejavnosti, kot so prostovoljstvo, mediacija, gledališče, skupinski športi ... Na šoli pogrešava več tovrstnih dejavnosti, zdi se nama, da je bilo na razredni stopnji več pogovora o aktualnih družbenih temah. Najpomembnejšo vlogo ima pri tem učiteljeva osebnost, saj lahko predan in angažiran učitelj učence spodbuja, motivira, temo predstavi na zanimivejši način.

Aktualni primeri skupinskega povezovanja in upora:

- Podnebni štrajk je bil namenjen ozaveščanju o posledicah podnebnih sprememb. Odvijal se je 27. 9. 2019 v več državah, tudi v Sloveniji. Udeležili so se ga osnovnošolci, srednješolci in odrasli. Pobudnica podnebnega protesta je bila Greta Thunberg.
- Gibanje #jztudi (#metoo) spodbuja ženske, da spregovorijo o nasilju s strani moških (spolno, fizično, psihično nasilje, podrejanju). Pobudnice so bile ženske z izkušnjami zlorab s strani moških, predvsem v zabavni industriji – v Hollywoodu.

2.1.5 Zakaj ni več družbeno aktivno preživetega prostega časa

Kot opažava, mladi svoj prosti čas preživljajo bolj pasivno – na telefonu, računalniku in pred televizijo. Tudi ko svoj prosti čas preživljajo v družbi, zraven še zmeraj

uporabljajo telefone. V zadnjem času opažava, da se vrstniki med seboj opozarjamo, da uporaba telefona v družbi ni primerna. Obstajajo izjeme, ki svoj prosti čas preživijo aktivno – na sprehodih, v fitnesih, treningih, prostovoljskih aktivnostih ...

- 1) Med mladimi prevladujejo komercialni, medijsko usmerjeni in potrošniško oblikovani pasivni prostočasni vzorci. Sodobna množična kultura spodbuja prostočasne dejavnosti, ki omogočajo »izklop« (krajšanje časa z elektronskimi napravami, obsedenost z igrami, nakupovanje ...).
- 2) Komercializacija prostočasnih aktivnosti ustvarja dodatne socialne neenakosti in izključenost. Potrošniška družba vzdržuje nadzor nad prostim časom mladih, ki se posledično ne ukvarjajo z družbeno pomembnimi temami, ampak bolj s površinskimi.
- 3) Vse več mladih se zateka v zasebnost svoje družine in virtualne svetove, kjer se počutijo varno. Tudi velik del staršev je mnenja, da je preživljanje prostega časa doma bolj varno za razliko od javnega prostora, kjer nimajo nadzora nad svojimi otroki. Zato starši ne nasprotujejo preživljanju prostega časa za elektronskimi napravami, kar pa za mlade ni najbolje.

Želje mladih po bolj raznovrstnem preživljanju prostega časa, brez pravega osmišljanja in motiviranja od zunaj ne prevladujejo. Mladostnikom ustreza neplodno preživljanje prostega časa, kar lahko razumemo kot željo po tem, da se »odklopijo« od vsakdanjih skrbi (Kuhar 2007, str. 453).

Slika 6: Pasti preživljanja prostega časa

Vir: <http://eduviet.vn/tin-tuc/tranh-thu-cuoi-tuan-cay-cuoc-kiem-them-dung-den-cac-ty-phu-ban-ron-nhat-the-gioi-con-chon-nghi-ngoi-thi-sao-ban-cu-phai-hanh-ha-minh.html>.

2.2 Mladostništvo

2.2.1 Opredelitev pojma mladostništvo

Mladostništvo oz. adolescenca je razvojno obdobje med koncem otroštva in začetkom zgodnje odraslosti (med 11. in 24. letom). Gre za obdobje, za katerega so značilni intenziven telesni razvoj in spremljajoče psihološke spremembe. Meje med mladostništvom in zgodnjo odraslostjo postajajo vse bolj ohlapne in razlike med posamezniki vidne, vse to lahko povežemo z vse daljšim izobraževanjem in poznejšim doseganjem ekonomske neodvisnosti in lastnih ciljev (Zupančič 2004, str. 511–512).

Obdobje mladostništva se sklenuje, ko posameznik prevzame eno izmed odraslih socialnih vlog: zaključek izobraževanja, vstop na delovno mesto, oblikovanje razmeroma stabilne partnerske zveze ali zakona in starševstva (prav tam, str. 512).

Mladost kot sociološki pojem razdelimo na tri obdobja:

- adolescenco, ki jo razumemo kot klasično mladost od 14. do 19. leta starosti,
- pozno mladost od 20. do 24. leta,
- mlajšo odraslost, ki je značilna za mlade med 25. in 29. letom, ki so še vedno nesamostojni.

Slika 7: Sodobni mladi

Vir: <https://citymagazine.si/clanek/zakaj-dandanes-mladostnistvo-traja-do-30-leta-in-kaj-lahko-od-tega-pricakujemo/>.

Glavna značilnost današnje mladine je, da so se preusmerili iz »ukvarjanja z družbo v ukvarjanje s samim seboj«. Generacijo mladih v pozno moderni družbi zaznamujejo

pojmi, kot so izobraževalni pritiski, tveganja, potrošniško orientiran prosti čas, individualizacija življenjskih potekov (biti drugačen od ostalih, poseben, individualen) ... Mladi so se umaknili iz javnega prostora v zasebni prostor in mladinske mikrosce.

Mladost kot posebno obdobje med otroštvom in odraslostjo je postala pomembna šele v industrijski družbi. Šola je postala posrednik med družino in širšo družbo. Šolanje, ki se vse bolj podaljšuje, je postopoma prevzelo prevladujočo vzgojno funkcijo med odraščajočimi mladimi. Mladi v današnjem času imajo veliko možnosti izbire, kar po eni strani bogati življenje mladih, po drugi strani pa lahko predstavlja tudi past, saj čutijo storilnostni pritisk, da morajo »nekaj narediti iz sebe« (Šaponja 2006).

2.2.2 Težavnosti mladostniškega obdobja

Težave mladostnikov se skozi čas spreminjajo. Danes se mladi tudi zaradi socialnih omrežij zelo ukvarjajo s popularnostjo, izgledom, materialnimi dobrinami ... Včasih so se mladi več ukvarjali z izobrazbo in željo, da bi izboljšali svoj obstoječi socialni in materialni status. Danes mladi veliko razmišljajo, kaj vse jim manjka v materialnem smislu in kaj bi si še želeli imeti, včasih pa so bili bolj kot vase usmerjeni v druge.

Danes se mladostnike opisuje kot izrazito nagnjene k nasprotovanju avtoritetam, k intenzivnemu in nenadzorovanemu izražanju čustev, kot močno spremenljive v razpoloženju, stališčih in vedenju, ki niha iz ene skrajnosti v drugo. Vzroki takega vedenja naj bi bili biološki, povezovali naj bi se s pubertetnimi spremembami in predstavljali neizogibne stopnje v posameznikovem razvoju, na katere socialni in kulturni dejavniki nimajo dosti vpliva (Zupančič 2004, str. 514).

Slika 8: Nesprejetost med vrstniki

Vir: https://teens.lovetoknow.com/Teenagers_and_Social_Problems.

2.2.3 Vplivi staršev na mladostnike

Misliva, da so v povprečju odnosi med starši in njihovimi otroki kvalitetni in nasploh dobri, čeprav obstajajo tudi izjeme. Ljudem je pomembneje, da gradijo svojo ozko družinsko celico kot pa širšo družbo.

V mladostništvu postanejo vrstniški odnosi pomembnejši, kot so bili v otroštvu, vendar to ne pomeni, da starši izgubljajo svojo vlogo, le spremeni se. Dejavniki starševstva, ki vplivajo na nadaljnji razvoj mladostnikov, so zlasti čas, ki ga starši namenijo svojim otrokom. Vse večja samostojnost mladostnikov ne pomeni, da potrebujejo tudi manj starševskega spremljanja, vodenja in nadzora kot v otroštvu. Mladostniki staršev, ki se manj zanimajo zanje, manj spremljajo njihovo vsakdanje življenje ali le redko postavljajo meje njihovem vedenju, so bolj dojemljivi za tiste vrstniške vplive, ki spodbujajo vključevanje v tvegano vedenje. Povezanost posameznika s starši ostaja pomembna tudi v mladostništvu. Za mladostnike, ki se postopno in zanesljivo osamosvajajo od družine, je značilno, da sočasno vzdržujejo tudi povezanost z njimi. Povezanost med starši in mladostniki pa je za nekatere mladostnike pomembnejša kot za druge, npr. za mlajše mladostnike in tiste, ki imajo manj prijateljev (Marjanovič Umek in Zupančič 2004, str. 596).

2.2.4 Vpliv vrstnikov in vrstniških skupin na mladostnika

Vrstniki imamo na druge vrstnike močan vpliv, saj imamo potrebo, da se dokazujemo in smo vidni. Vpliv je lahko pozitiven ali negativen.

V mladostništvu imajo vrstniške skupine pomembno vlogo in so v primerjavi s tistimi v otroštvu bolj trajne, mladostniki znotraj njih pa so med seboj bolj čustveno povezani. Povezanost in sodelovanje se izraža v vedenju, stilu oblačenja, družabnih in prostočasnih dejavnostih in komunikaciji med njimi. Pomembno je, da ima posameznik znotraj vrstniške skupine svobodo odločanja, torej se sam odloči, s kom se bo družil. Čeprav imajo nekateri mladostniki s starši varen in zaupljiv odnos, pa se o določenih temah lažje pogovarjajo z vrstniki. Za vključitev v vrstniško skupino je pomemben razvoj socialnih spretnosti, kar omogoča lažjo in hitrejšo vključitev v neko družbo. Tistim, ki jim že v mladosti uspe vzpostaviti stabilne odnose z vrstniki, jim najverjetneje to tudi v prihodnje, v odraslosti, ne bo predstavljalo večjih ovir (Marjanovič Umek in Zupančič 2004, str. 600–602).

Slika 9: Skupinski podnebni protest v Ljubljani, 27. 9. 2019

Vir: <https://www.dnevnik.si/tag/podnebni%20%C5%A1trajk>.

Pozitivni zgledi, opazovanje in posnemanje vrstnikov in vrstniški pritisk so velikega pomena za delovanje množičnih prostovoljskih akcij in doseganje družbenih sprememb. Po eni strani se ljudje vedejo družbeno odgovorno, ker jih dejansko skrbi za druge (in okolje) in želijo spremeniti svet na bolje, po drugi strani pa želijo priznanje s strani drugih, da delajo nekaj dobrega (Podjed 2019, str. 35).

– Mladinska scena

Mladinska scena pomeni socialne prostore mladih, kjer se oblikujejo življenjski stili posameznikov in skupinski stili mladih. Scene se običajno oblikujejo okrog katere dejavnosti v prostem času – šport, računalniške igrice, koncerti različnih zvrsti glasbe ... (Ule 2008, str. 169). V današnji družbi med mladimi ni velikega političnega zanimanja oz. zanimanja za širšo družbo, saj prevladuje ukvarjanje mladih z njimi samimi, s šolo/študijem, vrstniki ... To ne pomeni, da mladi niso kritični do družbe, pomeni le, da ukvarjanje z javnimi družbenimi in političnimi dejavnostmi ni tako očitno. Mogoče znajo mladi oceniti svoje možnosti za uveljavljanje svojih idej in tam, kjer pravih možnosti ni, ne sodelujejo (prav tam, str. 153). Pomen vrstniških skupin je tudi, da v odraščanju blažijo konflikte, ki izhajajo iz neenakosti njihovega okolja (prav tam, str. 160).

– Uporniška mladina

Že v zgodnjih petdesetih letih 20. stoletja so se pojavili prvi protesti mladih, na katerih so javno izražali svoje nezadovoljstvo. Na zahodu so jim rekli »uporniki brez razloga«,

na vzhodu pa »huligani«. Večina uporniških študentov naj bi izhajala iz dobro situiranih družin z bolj svobodomiselno vzgojo. Ker niso imeli materialnih skrbi, so si lažje privoščili kritiko družbe kot ostali vrstniki (Ule 2008, str. 144–145).

2.2.5 Vrednote mladih

Življenjske izkušnje mladih so se v zadnjih desetletjih temeljito spreminjale. Spremenjena so družinska in prijateljska razmerja, spremenjen je izobraževalni sistem in prosti čas, drugačni so problemi in življenjski stili mladih, ki so postali pomembna tarča potrošništva (Šaponja 2006).

Po javnomnenjskih raziskavah v Sloveniji so se vrednote mladih v 90. letih premaknile od materialnih in kariernih k nematerialnim in osebnostnim vrednotam. Za mlade ostaja pomembna materialna in socialna varnost, prijateljstvo, medosebni odnosi, zdravo okolje, osebni razvoj in kakovost vsakdanjega življenja. Uveljavlja se individualiziran pogled na etiko vsakdanjega življenja.

Med raziskavami, ki so bile opravljene po letu 1993, je bila zelo močna vrednota partnersko in družinsko življenje. V raziskavi Mladina 2000 pa kot najpomembnejše vrednote izstopajo zdravje, resnično prijateljstvo in družinsko življenje (prav tam).

2.2.6 Kaj kažejo raziskave mladine

Podatke o slovenski mladini so zbirali v začetku leta 2018, v raziskavi pa je sodelovalo prek 10.000 mladih od 14 do 19 let. Teme, o katerih so mlade spraševali, so bile izobraževanje, zaposlitev, odnosi v družini, prosti čas, uporaba različnih tehnologij, vrednote in prepričanja itd.

Glavne ugotovitve za Slovenijo so:

- 1) Staranje slovenske družbe se bo nadaljevalo in bo razmerje med mladimi in starejšimi do leta 2050 doseglo razmerje 1 : 2.
- 2) Mladi svoje zdravje ocenjujejo kot dobro, pri čemer prednjačijo mladi iz družin z boljšim finančnim in izobrazbenim statusom staršev.
- 3) Med mladimi se nadaljuje trend individualizacije. Mladi v Sloveniji so vse bolj izpostavljeni stresu in v primerjavi z mladimi v drugih državah jugovzhodne Evrope nezadovoljni z življenjem in lastnim fizičnim izgledom.

- 4) Družina in prijatelji so mladim zelo pomembni.
- 5) Mladi z višjim socialno-ekonomskim položajem se pogosteje izselijo.
- 6) Mladina v Sloveniji ostaja na splošno zadovoljna s kakovostjo izobraževanja.
- 7) Tradicionalne oblike stalne zaposlitve so vse pogosteje nadomeščene z manj varnimi in bolj fleksibilnimi oblikami.
- 8) Odsotnost zanimanja mladih za domačo politiko se je okrepila.
- 9) Splošno zadovoljstvo z demokracijo med mladimi v Sloveniji je nizko. Mladi želijo živeti v državi, ki jim bo zagotavljala ekonomsko, socialno in pravno varnost ter čisto okolje.
- 10) Mladi močno podpirajo družbeno in gospodarsko varnost za vse ter večjo enakost med ljudmi.

Glede na to, da je bilo v raziskavo vključenih prek 10.000 mladih, se nama zdi, da rezultati raziskave realno odsevajo družbeno sliko. Glede na najino opazovanje družbe okoli naju se nama zdi, da mladi odgovarjajo iskreno, saj so ankete anonimne. Po najinem mnenju so rezultati anket pravilni in lepo opisujejo značilnosti družbe okoli nas.

2.3 Sodobna zahodna družba

2.3.1 Značilnosti sodobne družbe

Za našo sodobnost so značilne spremembe v družini, posamezniki so usmerjeni bolj nase kot na dogajanje, ki se jih direktno ne tiče, materialno v večini živimo bolje, šolanje se podaljšuje ...

Sodobno družbo označujemo s številnimi izrazi, kot npr. družba mreženja, informacijska družba, družba znanosti, družba tveganja ... Že od leta 1966 obstaja tudi predlog, da bi sodobno družbo poimenovali družba znanja. Zagotovo vsako od teh poimenovanj poudarja eno od pomembnih družbenih dimenzij družbene sedanosti, toda prav za uveljavitev izraza družba znanja ne moremo trditi, da je naključna. Posredovanje znanja je v sodobni družbi mnogo večje, kot je bilo v preteklosti. Znanje naj bi zagotavljalo družbeni razvoj in hkrati pomembno vplivalo na položaj posameznika v družbi ter zmožnost njegovega delovanja v zapletenem svetu (Barle Lakota, 2010, str. 11).

Spremembe se dogajajo na različnih področjih, npr. pri izobraževanju, ki se podaljšuje v leta odraslosti, spremembe so na področju zaposlitve in trga dela, dlje živimo pri starših in se pozneje osamosvojimo ... (Ule 2008).

Slika 10: Moderna družba

Vir: <https://tipsmake.com/20-meaningful-caricatures-of-the-present-state-of-modern-society>.

2.3.2 Med individualizmom in skupnostjo

Včasih so bila naša življenja bolj predvidljiva in s tradicijo v naprej določena (vedelo se je, kaj se od določene generacije pričakuje, kdaj mladi človek vstopi v odraslo dobo, kdaj se osamosvoji od staršev ...).

V današnji sodobni družbi pa se posamezniki večinoma ne odločamo na podlagi tradicij, izkušenj prejšnjih generacij, ampak aktivno in vsaj na videz svobodno ustvarjamo naše življenjske poti. Gre za bolj samostojen način življenja.

Individualizacija zajema več procesov:

- povečanje izobrazbenih možnosti in izbir,
- povečana mobilnost prebivalstva, finančna osamosvojitvev žensk itd.,
- dvom v tradicionalne vrednote in iskanje samostojnih življenjskih poti ter rešitev (Ule 2008, str. 34–35).

Slika 11: Skupnost

Vir: <https://www.fitmedia.si/blog/individualizem-in-ali-sokreacija/>.

Slika 12: Individualist

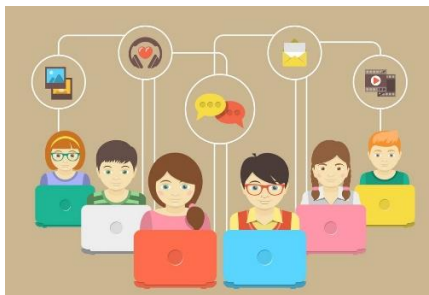
Vir: <https://www.primorske.si/slovenija/mladi-v-sloveniji-v-primezu-prekarnosti-in-stresa>.

Posamezniki iščemo ravnotežje med tem, da smo individualni, od vseh drugačni in posebni na eni strani, in da pripadamo različnim skupnostim (družini, razredni skupnosti, vrstnikom ...) na drugi. Družinska skupnost nam da občutek ljubljenosti, varnosti in materialne preskrbljenosti. V vrstniških skupnostih pa iščemo nekoga, ki nam je podoben in se z njim lahko ujamemo, se zaupno pogovorimo, se zabavamo in počutimo sprejeti.

2.3.3 Vpliv medijev

Življenja mladih so z mediji tesno prepletena in so postali prevladujoči in vseprisotni. Nekateri pravijo, da ne živimo več z mediji, temveč v medijih, in to novo obliko sobivanja imenujejo medijsko življenje. Ena pomembnejših značilnosti medijskega sveta je, da ljudje, ki medije uporabljajo, hkrati tudi ustvarjajo medijske vsebine (Zajc 2016, str. 8–9). Neposredno vplivanje na občinstvo, razširjanje idej in informacij, katerih edini namen je vzbuditi v ljudeh določeno mišljenje in ravnanje, imenujemo propaganda (prav tam, str. 76).

Življenja mladih so čedalje bolj povezana z mediji. Posvečamo jim vse več prostega časa, prijateljske stike selimo na socialna omrežja, sledimo in posnemamo znane osebnosti, ki nam posredno ali tudi neposredno poskušajo spremeniti mnenja o določenih stvareh (poskušajo nam spremeniti mnenje v to, kar oni verjamejo). To je lahko pozitivno ali negativno. Težava nastopi, če mladi nekritično sprejemamo propagando, ki se širi po medijih, in postanemo sužnji le-te. Ne glede na to, kaj mediji širijo, je pomembno, da ohranimo svoj lastni jaz in svoje mnenje. Pozitivno pa je, če so ljudje prek medijev seznanjeni s težavami, ki se jih da skupno rešiti – npr. aktivizem za podnebne spremembe, boj proti nasilju nad ženskami, odgovorna skrb za živali, revščina ...

Slika 13: Mediji in mladi

Vir: <http://studentski.hr/vijesti/svijet/hrvatski-volonterski-projekt-djeca-medija-osvojio-prestiznu-europsku-nagradu>.

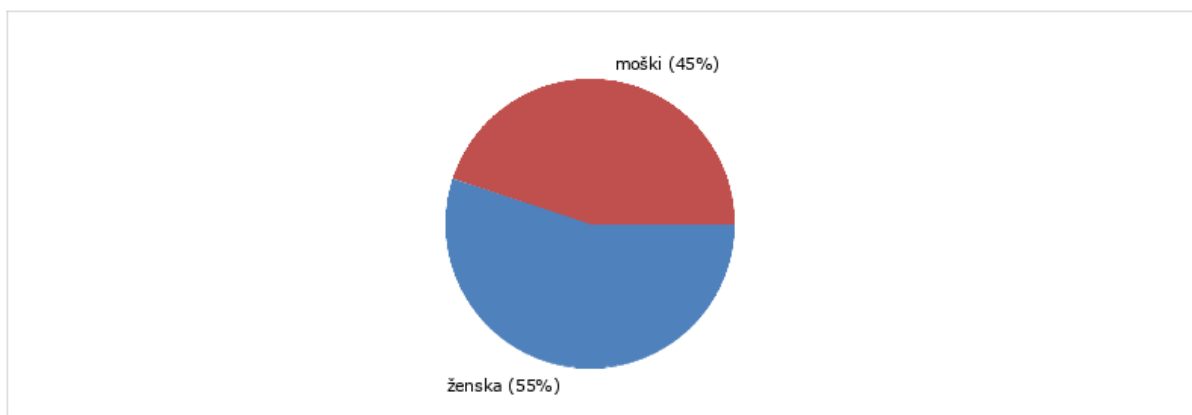
3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Rezultati anket

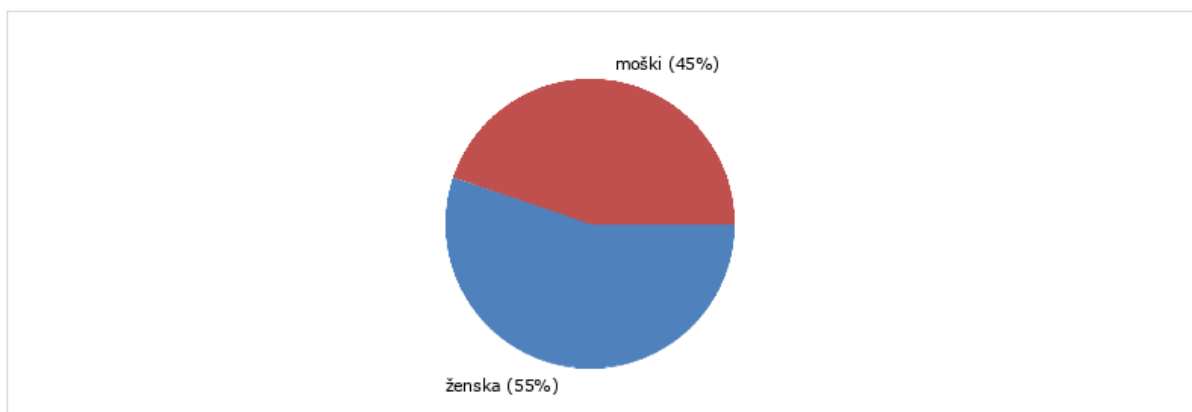
Anketne vprašalnike sva razdelili med učence treh osnovnih šol in treh srednjih šol (ena gimnazija in dve srednji strokovni šoli). Anketiranih osnovnošolcev je bilo 169, dijakov pa 194. Vsi anketiranci so rešili vprašalnike v spletni obliki, saj sva mnenja, da se mladi za računalnikom počutijo domače, hkrati pa so deležni veliko digitalnega opismenjevanja že v najnižjih razredih osnovne šole. Spletne ankete so tudi bolj ekološke, hkrati sva dosegli tudi mlade, ki niso v osrednji Sloveniji.

Spol

OŠ:

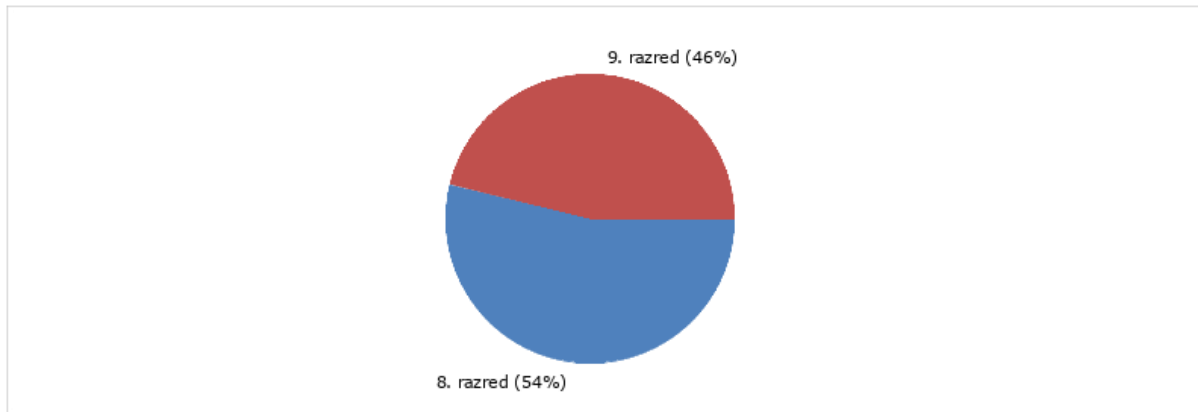
SŠ:

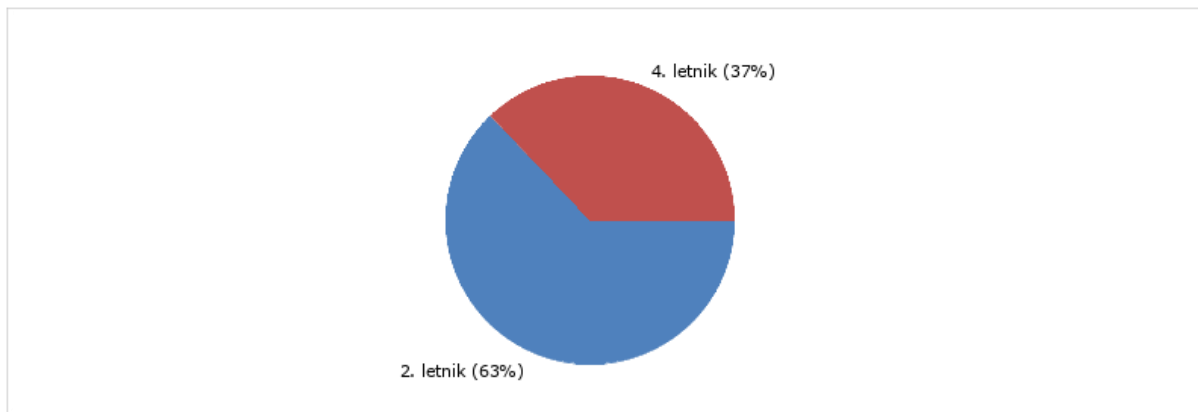
Na anketni vprašalnik je odgovorilo 169 osnovnošolcev, med temi je bilo 45 % fantov in 55 % deklet. V srednjih šolah je na anketni vprašalnik odgovorilo 194 dijakov in dijakinj, od tega je bilo 45 % fantov in 55 % deklet.

Razred/letnik

OŠ:

SŠ:

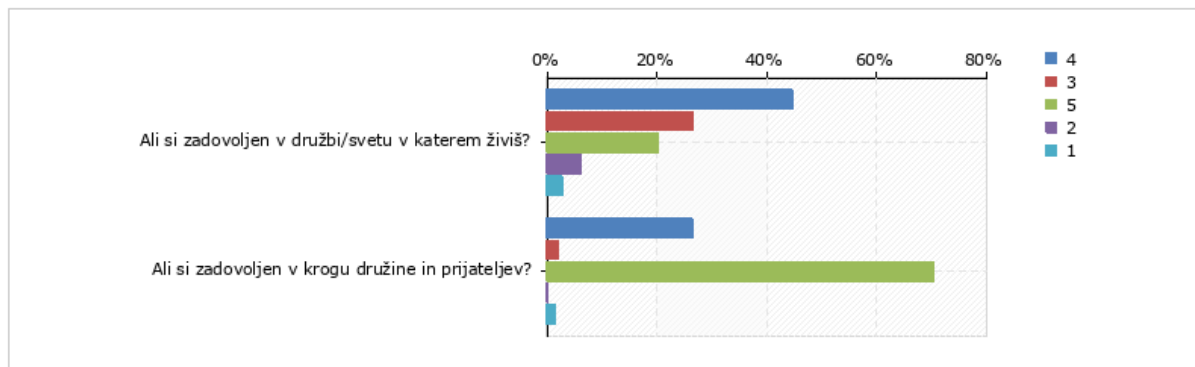
V osnovni šoli so spletne anketne vprašalnike v prisotnosti učitelja reševali učenci 8. (54 %) in 9. razreda (46 %), v srednji šoli pa dijaki 2. (63 %) in 4. letnika (37 %).

Za učence 8. in 9. razreda sva se odločili, ker tudi sami pripadava tej starostni skupini in naju je zanimalo, kako najini vrstniki razmišljajo o obravnavani temi, hkrati pa meniva, da so mladi na prehodu v srednjo šolo na poti v samostojnost in odgovorno ravnanje v družbi in imajo že bolj oblikovano mnenje o perečih temah.

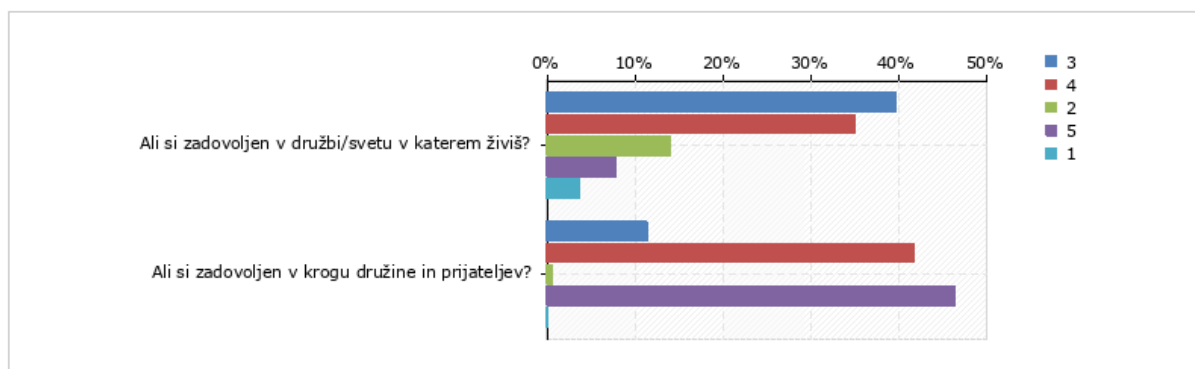
Za dijake 2. in 4. letnika srednje šole sva se odločili, ker naju je zanimala primerjava dijakov in osnovnošolcev, pri čemer so dijaki 1. letnika verjetno podobno misleči kot učenci 9. razreda OŠ, dijaki 2. letnika so na sredini srednješolskega izobraževanja, dijaki 4. letnika pa so že polnoletni in se od njih že pričakuje večja aktivnost v družbi.

1. Zadovoljstvo v družbi in v krogu družine ter prijateljev

OŠ:

SŠ:

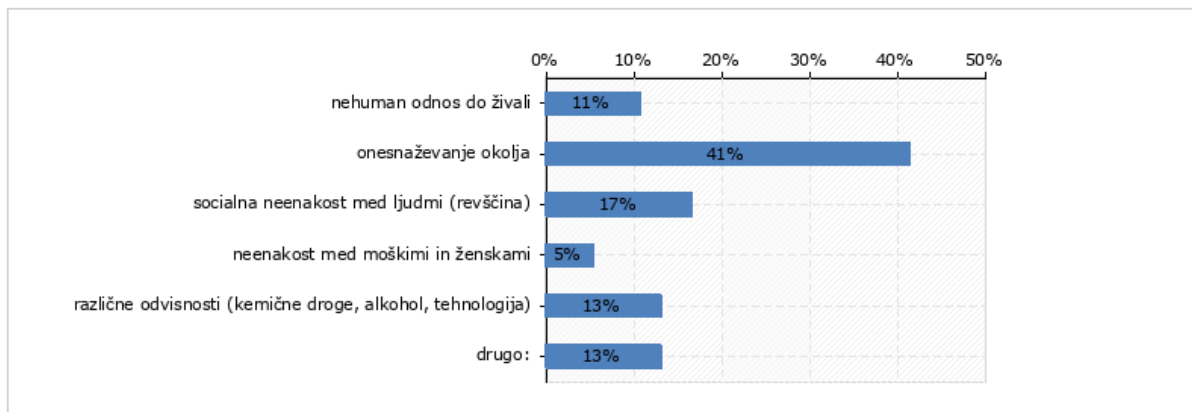

Učenci v osnovni šoli so na lestvici od 1 do 5 svoje zadovoljstvo v družbi najpogosteje ocenili z oceno 4 (41 %), svoje zadovoljstvo v krogu družine in prijateljev pa z oceno 5 (70 %). Povprečna ocena zadovoljstva v družbi je pri osnovnošolcih 3,8, povprečna ocena zadovoljstva v krogu družine in prijateljev pa 4,6.

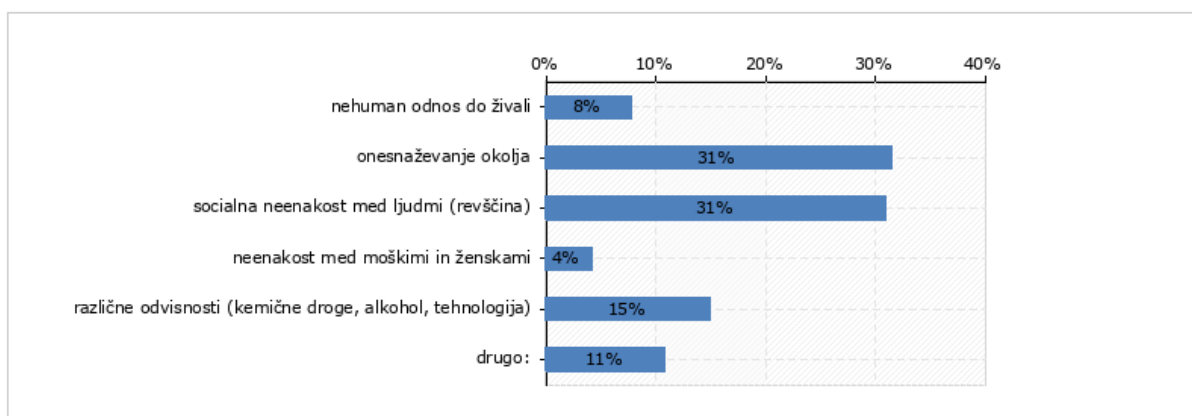
Srednješolci so svoje zadovoljstvo v družbi najpogosteje ocenili z oceno 3 (40 %) in 4 (35 %), svoje zadovoljstvo v krogu družine in prijateljev pa z oceno 5 (46 %) in 4 (42 %). Povprečna ocena zadovoljstva v družbi pri srednješolcih je 3,3, povprečna ocena zadovoljstva v krogu družine in prijateljev pa 4,3.

2. Kje v družbi vidiš največje težave?

OŠ:

SŠ:

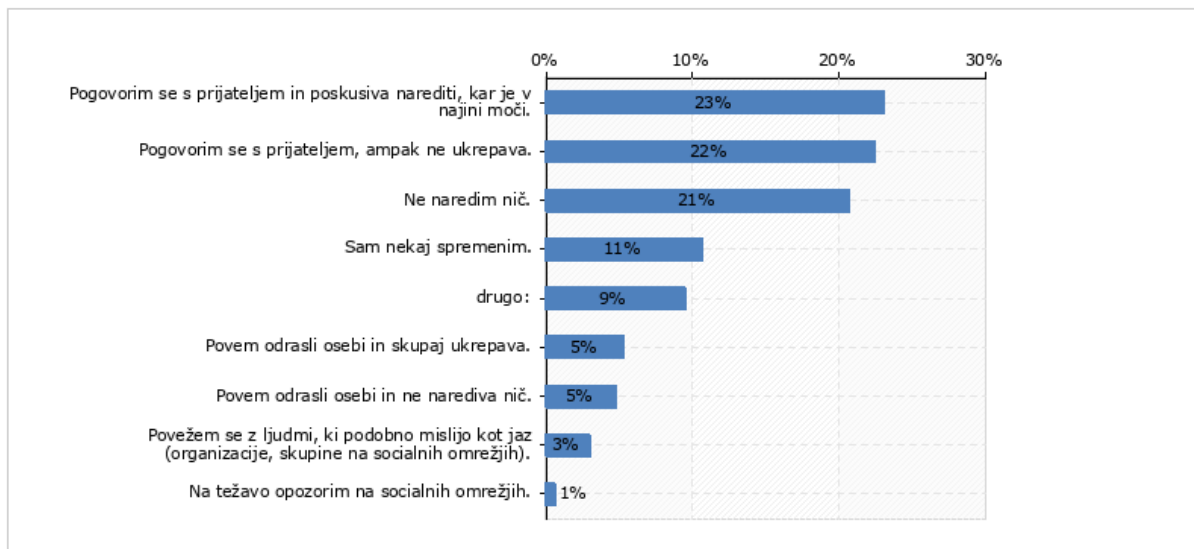

Učenci v osnovni šoli kot največjo težavo v družbi vidijo onesnaževanje okolja, za ta odgovor se je odločilo kar 41 % učencev. Za najmanjšo težavo v družbi se je izkazala neenakost med moškimi in ženskami, za ta odgovor se je namreč odločilo le 5 % učencev. Kar nekaj osnovnošolcev je pod drugo napisalo, da težave vidijo v različnih boleznih.

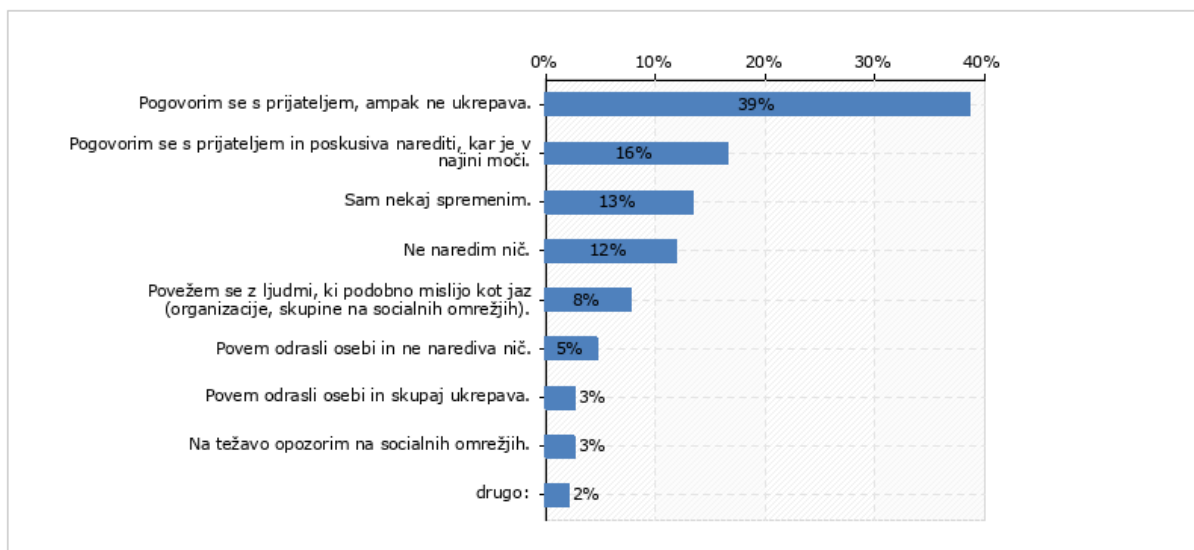
Dijaki v srednji šoli kot največjo težavo v družbi vidijo socialno neenakost med ljudmi in onesnaževanje okolja, za oboje se je odločilo kar 31 % anketiranih. Podobno kot osnovnošolci tudi srednješolci vidijo najmanj težav v neenakosti med moškimi in ženskami (4 %). Pod drugo so dijaki in dijakinje izpostavili nepoštenost, politiko in voditelje države, individualizem in odnose med ljudmi ter podnebne spremembe.

3. Kako se odzoveš na stvari, ki te motijo v družbi?

OŠ:

SŠ:

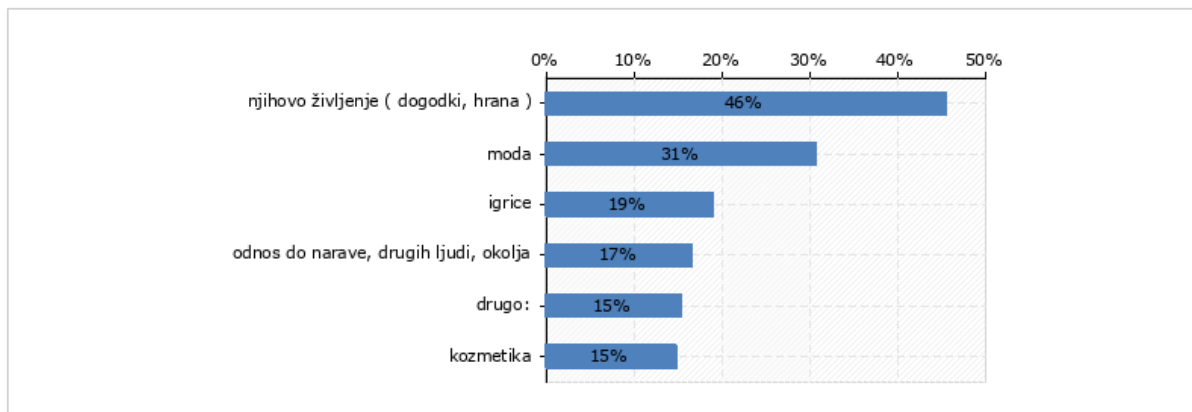

Največ osnovnošolcev se o težavah, ki jih v družbi motijo, pogovori s prijateljem, pri čemer jih 23 % nato s prijateljem tudi ukrepa, 22 % anketirancev pa po pogovoru s prijateljem ne ukrepa. 21 % anketiranih v zvezi s stvarmi, ki jih motijo v družbi, ne naredi ničesar. Najmanj učencev težave deli na socialnih omrežjih (1 %).

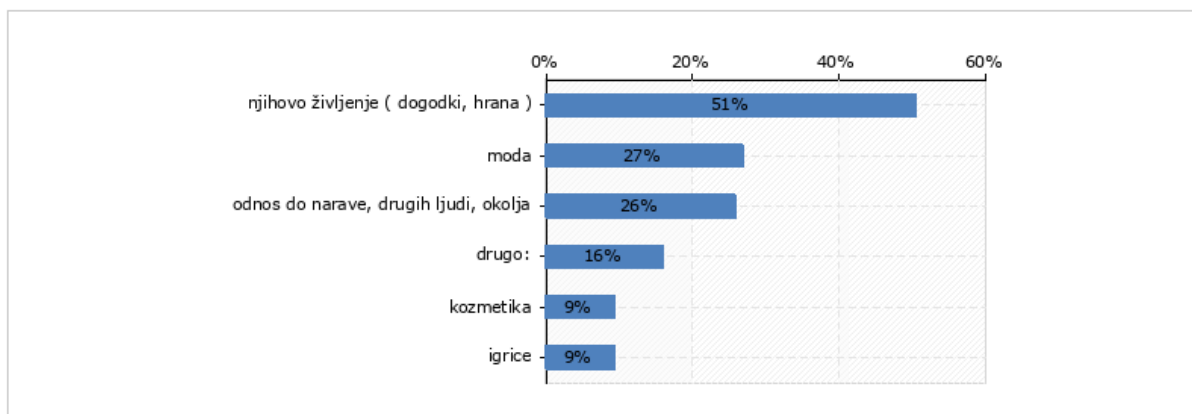
Med srednješolci se največ dijakov (39 %) o težavah, ki jih motijo v družbi, pogovori s prijateljem, ampak ne ukrepajo. Najmanj dijakov pa se o težavah pogovori z odraslo osebo, s katero ukrepata (3 %) oz. na težavo opozorijo na socialnih omrežjih (3 %).

4. Kaj te pri zvezdnikih, ki jim slediš, najbolj zanima?

OŠ:

SŠ:

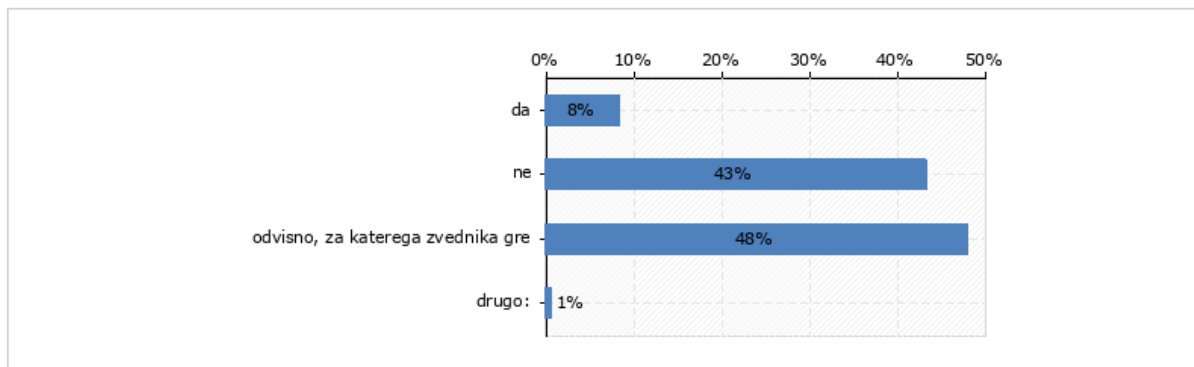

Največ učencev se je odločilo, da jih pri zvezdnikih, ki jim sledijo, zanima njihovo življenje (46 %). Dobro tretjino osnovnošolcev pri zvezdnikih zanima moda (31 %), skoraj petino osnovnošolcev igrice (19 %), 17 % odnos do narave in 15 % kozmetika. Med ostalimi odgovori je večkrat omenjeno, da zvezdnikom anketiranci ne sledijo oz. jih pri zvezdnikih ne zanima nič.

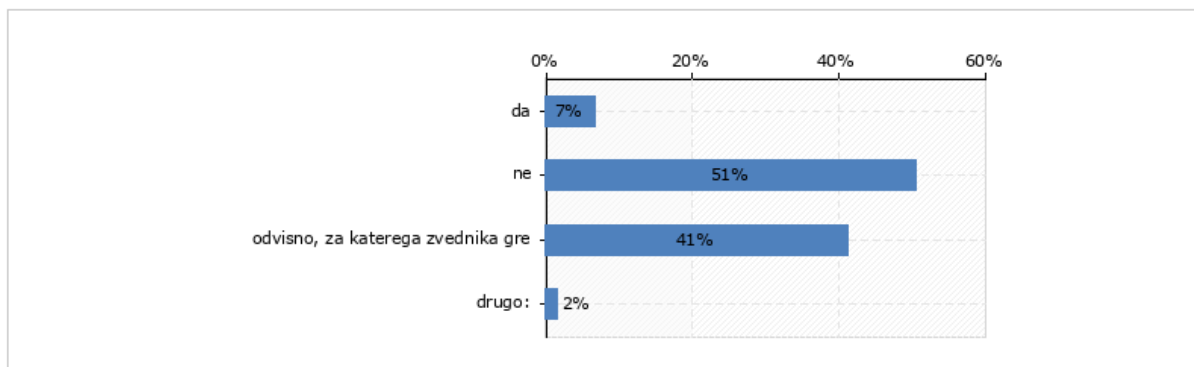
V srednji šoli dijake pri zvezdnikih, ki jim sledijo, najbolj zanima njihovo življenje, in sicer kar 51 % anketiranih dijakov in dijakinj. Skoraj tretjino anketiranih pri zvezdnikih zanima moda (27 %) oz. odnos do narave, drugih ljudi in okolja (26 %). Med drugimi odgovori je večina dijakov navedla, da jih pri zvezdnikih ne zanima nič oz. zvezdnikom ne sledijo.

5. Ali razmišljanje in delovanje zvezdnikov vpliva na tvoje delovanje?

OŠ:

SŠ:

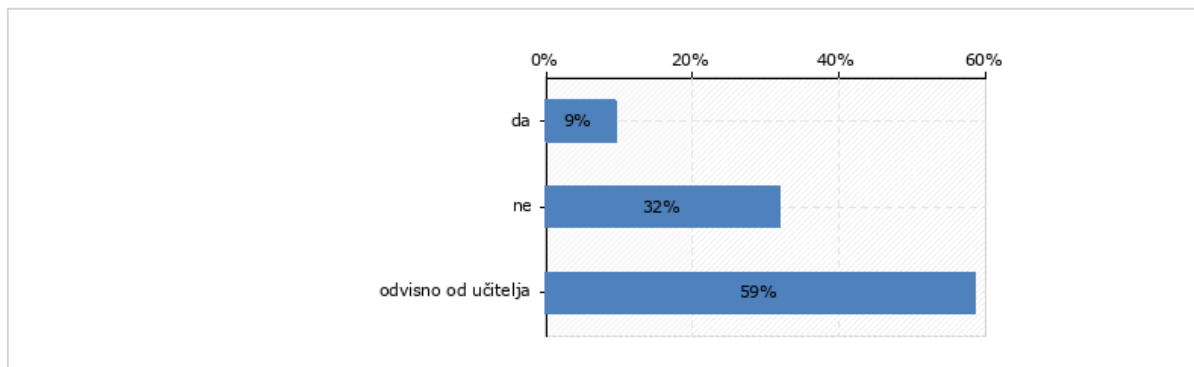

48 % učencev v osnovni šoli meni, da samo določeni zvezdniki vplivajo na njihovo delovanje, 43 % učencev pa meni, da zvezdniki ne vplivajo na njihovo delovanje.

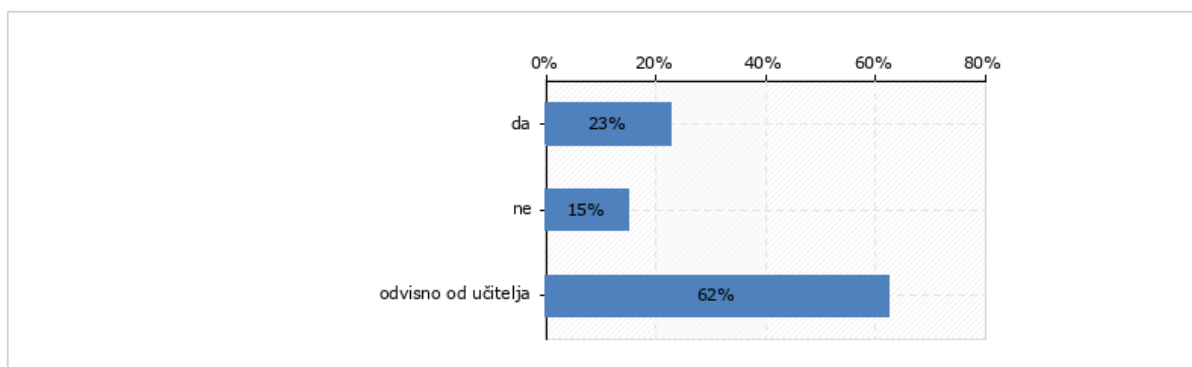
51 % anketiranih dijakov meni, da zvezdniki na njihovo življenje ne vplivajo, pri 41 % pa je vpliv na delovanje odvisno od tega, za katerega zvezdnika gre.

6. Ali učitelji v šoli spodbujajo kritično mišljenje mladostnikov?

OŠ:

SŠ:

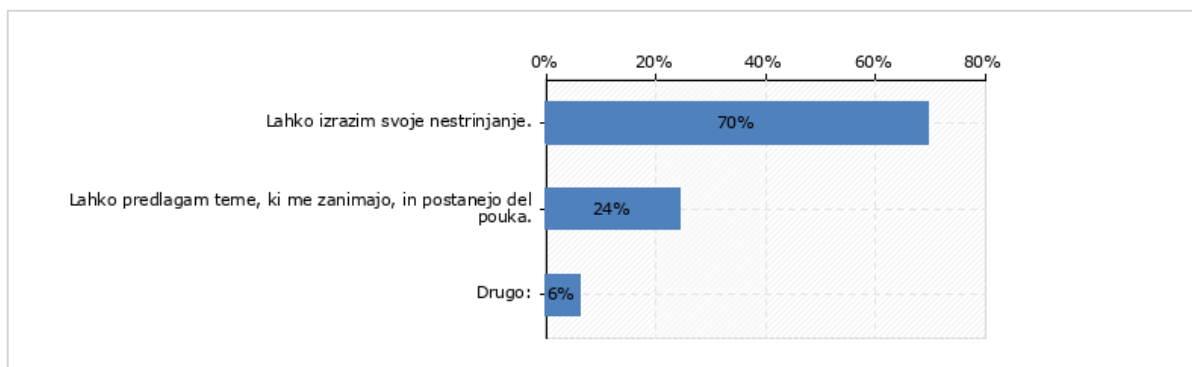

59 % osnovnošolcev meni, da je spodbujanje kritičnega mišljenja odvisno od učitelja, medtem ko 32 % učencev meni, da učitelji ne spodbujajo kritičnega mišljenja.

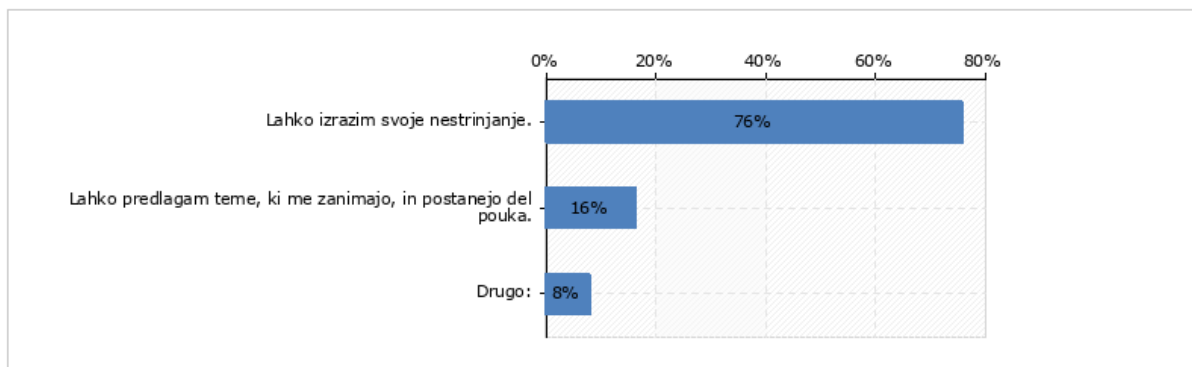
62 % anketiranih dijakov meni, da spodbujanje kritičnega mišljenja mladostnikov odvisno od učitelja, 23 % dijakov meni, da učitelji spodbujajo njihovo kritično mišljenje, 15 % dijakov pa je mnenja, da učitelji ne spodbujajo kritičnosti.

7. Kako to izgleda v praksi?

OŠ:

SŠ:

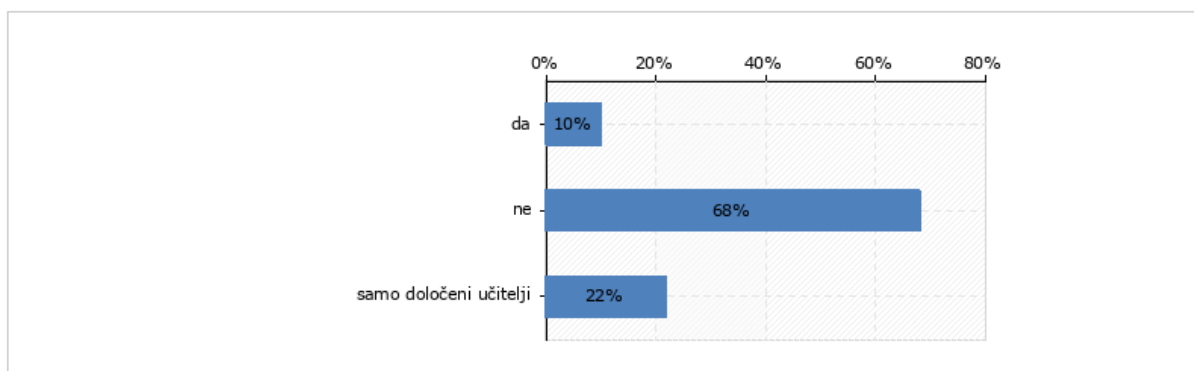

Med anketiranci v osnovni šoli je 70 % učencev, ki menijo, da jih učitelji spodbujajo h kritičnemu mišljenju tako, da imajo priložnost izraziti svoje nestrinjanje, 24 % pa meni, da jih učitelji spodbujajo h kritičnemu mišljenju tako, da lahko predlagajo teme, ki jih zanimajo in te postanejo del pouka.

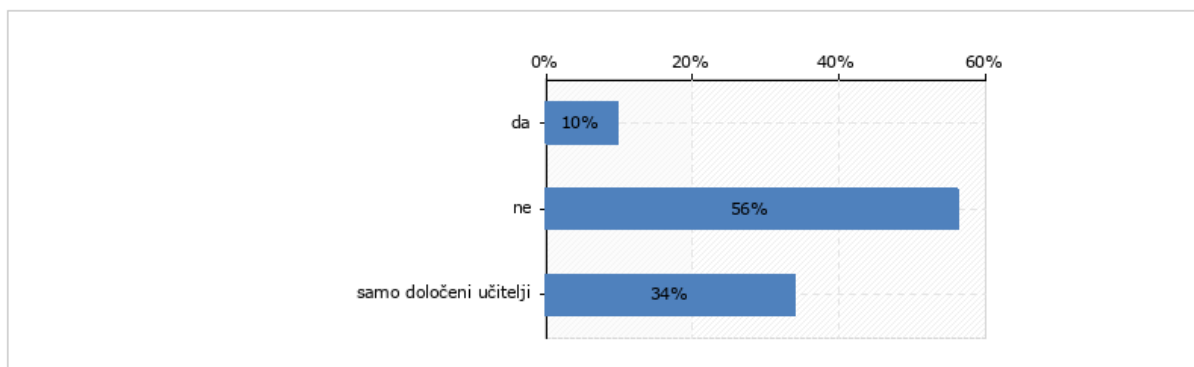
76 % anketiranih dijakov se je opredelilo, da jih učitelji spodbujajo h kritičnemu mišljenju tako, da svoje nestrinjanje lahko izrazijo, 16 % pa lahko predlaga teme, ki jih zanimajo.

8. Ali imaš občutek, da te učitelji spodbujajo k aktivnosti za spremembe v družbi tudi izven šole?

OŠ:

SŠ:

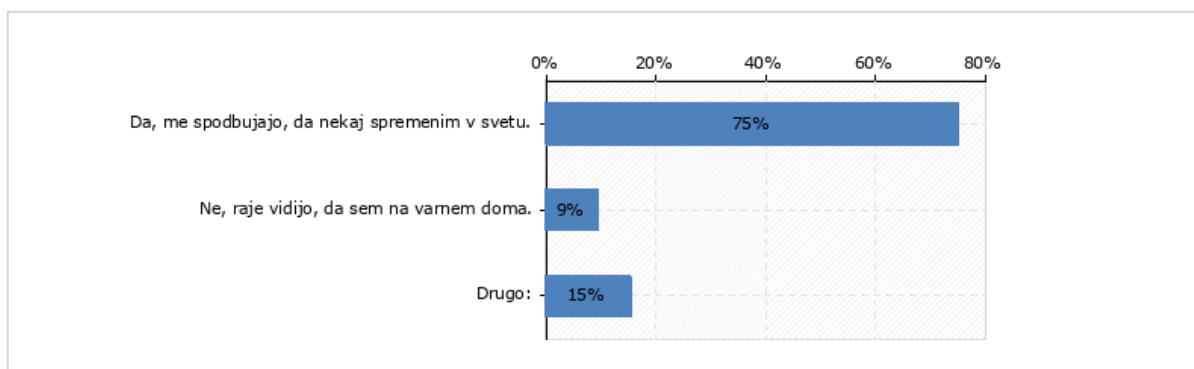

V osnovni šoli 68 % učencev meni, da učitelji ne spodbujajo k aktivnostim za spremembe v družbi izven šole, 22 % učencev meni, da samo določeni učitelji spodbujajo k aktivnostim, 10 % učencev pa meni, da jih učitelji spodbujajo k aktivnostim za spremembe v družbi tudi izven šole, in sicer z nasveti, spodbudami, akcijo pobiranja smeti okoli šole ...

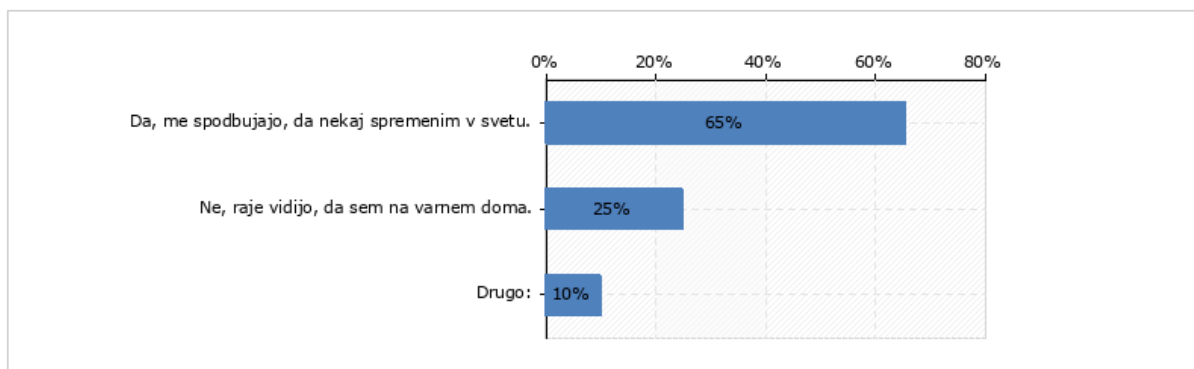
56 % dijakov meni, da učitelji ne spodbujajo k aktivnostim za spremembe v družbi izven šole, 34 % anketiranih dijakov meni, da samo določeni učitelji spodbujajo k aktivnostim izven šole, 10 % anketirancev pa meni, da učitelji spodbujajo k aktivnostim tudi izven šole, in sicer s pogovori o aktualnih perečih temah, obveščanjem o organizacijah, prireditvah, protestih ...

9. Ali imaš občutek, da te starši spodbujajo k aktivnosti za spremembe v družbi?

OŠ:

SŠ:

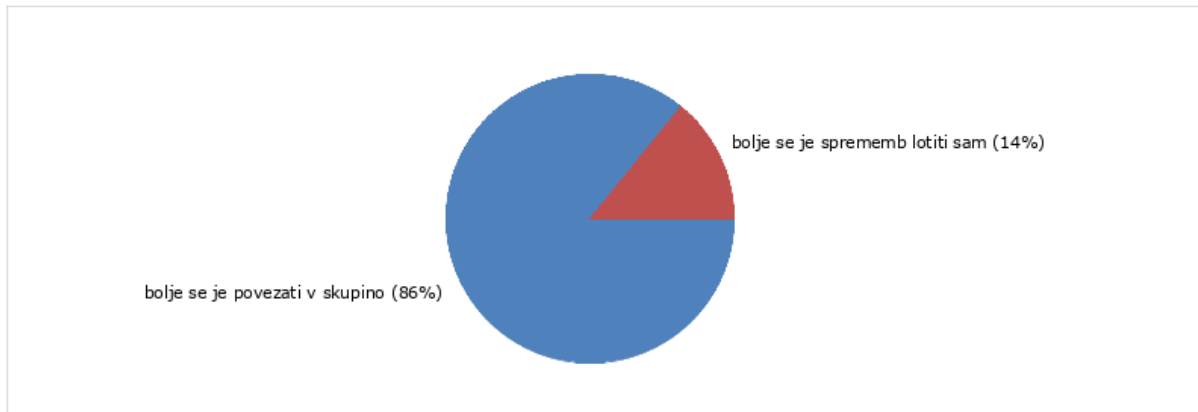

V osnovni šoli 75 % učencev trdi, da jih starši spodbujajo, naj nekaj spremenijo v svetu, le 9 % pa jih trdi, da njihovi starši raje vidijo, da so na varnem doma.

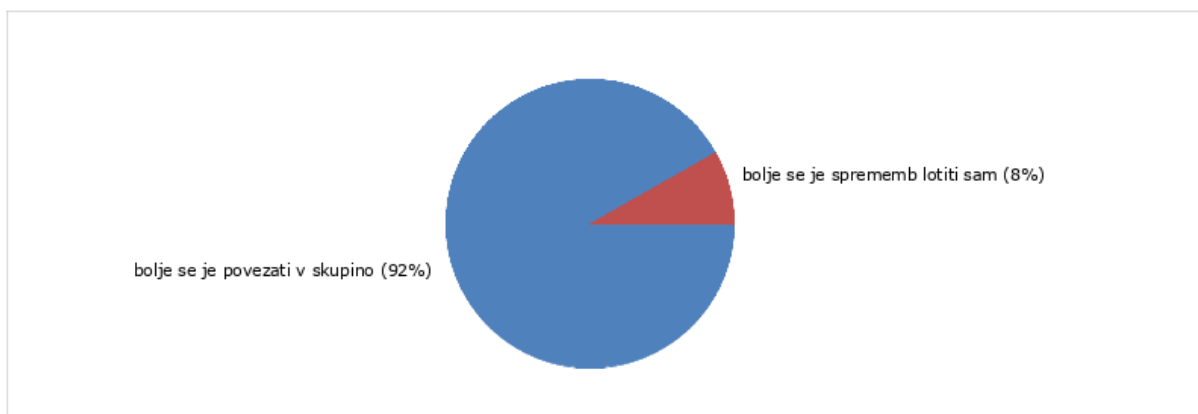
Med anketiranimi dijaki jih 65 % trdi, da jih starši spodbujajo, da nekaj spremenijo v svetu, 25 % jih meni, da njihovi starši raje vidijo, da so na varnem doma.

10. Ali imamo več uspeha, če se sprememb lotimo posamezniki sami ali če se povežemo v skupino podobno mislečih?

OŠ:

SŠ:

V osnovni šoli 86 % učencev trdi, da imajo več uspeha, če se lotijo sprememb tako, da se povežejo v skupino podobno mislečih. Samo 14 % učencev trdi, da se je bolje lotiti sprememb sam. Med utemeljitvami so omenili, da je v sodelovanju moč in ima skupina več vpliva, da je v skupini bolj zabavno in si lahko med seboj pomagajo.

Kar 92 % anketiranih dijakov trdi, da se je bolje povezati v skupino in se lotiti sprememb, le 8 % dijakov meni, da se je bolje sprememb lotiti sam. Med utemeljitvami je večina dijakov zapisala, da ima množica večjo moč in vpliv.

4 RAZPRAVA ALI DISKUSIJA

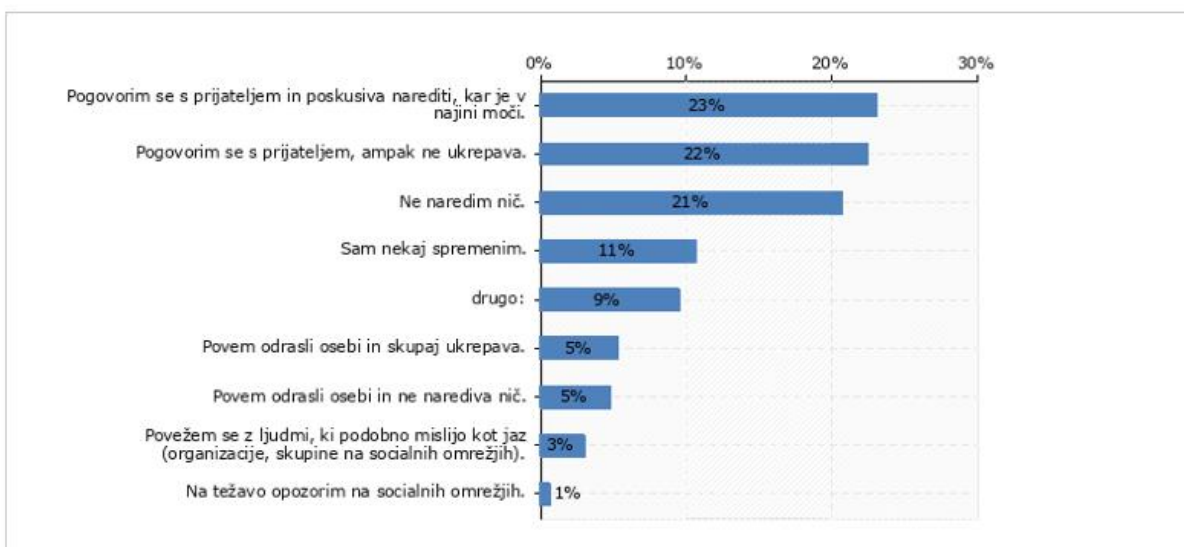
1. V sodobni družbi mladi izražajo svoj upor individualno v varni zasebnosti.

Hipoteza je zavrnjena.

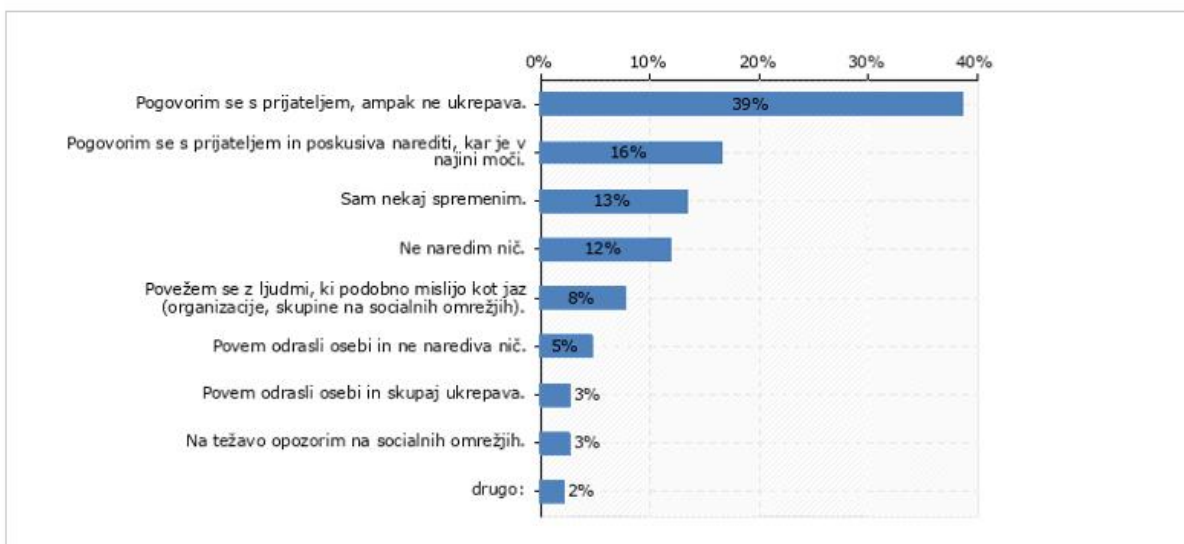
Najmanj anketiranih osnovnošolcev (1 %) in dijakov (3 %) svoj upor izraža individualno v varni zasebnosti prek socialnih omrežij. Izkazalo se je, da se največ osnovnošolcev ob težavah v družbi pogovori s prijateljem – 23 % jih nato ukrepa, 22 % učencev po pogovoru ne ukrepa. 21 % anketiranih osnovnošolcev ob težavah v družbi sploh ne ukrepa. Medtem se največ dijakov (39 %) pogovori s prijateljem, s katerim ne ukrepata, 16 % dijakov pa po pogovoru s prijateljem ukrepa. Med učenci je 11 % takih, ki sami nekaj spremenijo, med srednješolci pa 13 % takih, ki se težav v družbi lotijo sami.

Rezultati kažejo, da se mladi ne upirajo v varni zasebnosti, kar omogočajo socialna omrežja, tudi sami se sprememb ne lotijo, ampak se na težave v družbi sploh ne odzovejo (približno 40 % tako pri osnovnošolcih kot srednješolcih) ali pa ukrepajo po pogovoru s prijateljem (23 % osnovnošolcev in 16 % srednješolcev). Sklepava, da mladi že zaradi starosti niso dovolj pomembni v skupnosti, da bi bili slišani in bi lahko vplivali na spremembe v družbi, zato morda ni prva misel mladih, da bi se množično udeleževali javno organiziranih shodov v velikem številu in se raje povezujejo v manjše skupine, ki jih poiščejo znotraj šolske skupnosti, vrstniških skupin, kot so prostovoljci, taborniki ... Iz odgovorov je razvidno, da je mladim zelo pomembno, da se o družbeni situaciji in težavah pogovarjajo, soočajo mnenja in rešitve, se tudi uprejo, če se s čim ne strinjajo, ne gre pa tu za velike zgodbe o uporniški mladini, ki hodi po ulici in glasno zahteva določene spremembe.

Zanimivo je, da so kljub prej omenjenim rezultatom mladi mišljenja, da se je sprememb bolje lotiti tako, da se povežeš v skupino.

SS:

2. Mladi imajo podporo pomembnih odraslih pri družbeni aktivnosti in so spodbujeni h kritičnemu razmišljanju.

Hipoteza je potrjena.

Večina osnovnošolcev (75 %) je po njihovem mnenju deležna spodbud staršev za spremembe v svetu, enako velja tudi za večino dijakov (65 %). Le 9 % anketiranih osnovnošolcev trdi, da njihovi starši raje vidijo, da so na varnem doma, pri čemer je presenetljiv podatek, da kar 25 % dijakov meni, da njihovi starši raje vidijo, da so na varnem doma. Meniva, da je temu tako, ker starši srednješolcev težje izvajajo nadzor nad tem, kje so njihovi otroci.

68 % anketiranih učencev meni, da jih učitelji ne spodbujajo k aktivnostim za spremembe v družbi izven šole, prav tako meni 56 % anketiranih dijakov. Skoraj četrtina osnovnošolcev in tretjina srednješolcev je mnenja, da samo določeni učitelji spodbujajo k aktivnostim, in sicer z nasveti, spodbudami, npr. akcijo pobiranja smeti okoli šole ... 10 % anketirancev med osnovnošolci in srednješolci pa meni, da jih učitelji spodbujajo k aktivnostim za spremembe v družbi.

Kljub temu pa 68 % anketiranih osnovnošolcev meni, da so spodbujeni h kritičnemu razmišljanju (vsaj s strani določenih učiteljev), med dijaki pa jih kar 85 % meni, da jih (vsaj nekateri učitelji) spodbujajo h kritičnemu mišljenju. Večina anketiranih osnovnošolcev in srednješolcev se je opredelila, da jih učitelji spodbujajo h kritičnemu mišljenju tako, da svoje nestrinjanje lahko izrazijo.

Sklenemo lahko, da večina mladih ima podporo staršev pri spreminjanju družbe na bolje, rezultati pa kažejo, da so dijaki s strani učiteljev nekoliko bolj spodbujeni k aktivnostim za spremembe v družbi. Podobno je pri razvijanju kritičnega mišljenja, ki ga učitelji v srednjih šolah bolj spodbujajo kot učitelji osnovnih šol.

3. Razlike v načinih upora med osnovnošolci in srednješolci obstajajo, ker se z odraščanjem začneš bolj zavedati sveta okoli sebe.

Hipoteza je zavrnjena.

Skoraj polovica (48 %) osnovnošolcev in dobra polovica (56 %) dijakov se ne upira stvarim, ki jih motijo v družbi. 43 % dijakov in osnovnošolcev pa je aktivnih pri spreminjanju družbe na bolje. Tako osnovnošolci kot srednješolci se o težavah raje pogovorijo s prijateljem kot z odraslo osebo. 55 % osnovnošolcev se pogovori s prijateljem, 10 % pa z odraslo osebo; 55 % dijakov se pogovori s prijateljem, 8 % pa z odraslo osebo.

Pričakovali sva, da bodo dijaki bolj aktivni pri reševanju težav v družbi kot osnovnošolci. Izkazalo se je, da so dijaki in osnovnošolci podobno aktivni, preseneča pa, da več srednješolcev ne ukrepa. Skrbi naju, da z odraščanjem postajaš vse bolj pasiven in ne vidiš težav okoli sebe. Rezultati kažejo, da se mladi o težavah raje pogovorijo s prijatelji kot s starši, kar je pričakovano, saj se mladim zdi, da nas vrstniki razumejo bolje od odraslih oseb.

4. Zvezdniki s svojim ozaveščanjem vplivajo na generacije mladih, vendar ne vedno konstruktivno v smeri družbeno odgovornih ravnanj.

Hipoteza je delno potrjena.

48 % učencev v osnovni šoli meni, da samo določeni zvezdniki vplivajo na njihovo delovanje, 43 % učencev pa meni, da zvezdniki ne vplivajo na njihovo delovanje. Med tem je pri 41 % anketiranih dijakov vpliv na delovanje odvisen od tega, za katerega zvezdnika gre, 51 % dijakov pa meni, da zvezdniki na njihovo življenje ne vplivajo.

Največ anketiranih osnovnošolcev pravi, da jih pri zvezdnikih zanima njihovo življenje (46 %). Dobro tretjino osnovnošolcev pri zvezdnikih zanima moda (31 %), skoraj petino osnovnošolcev igrice (19 %), 17 % odnos do narave in 15 % kozmetika. Med ostalimi odgovori (15 % anketiranih) je večkrat omenjeno, da zvezdnikom anketiranci ne sledijo oz. jih pri zvezdnikih ne zanima nič. V srednji šoli dijake pri zvezdnikih, ki jim sledijo, najbolj zanima njihovo življenje, in sicer kar 51 % anketiranih dijakov in dijakinj. Skoraj tretjino srednješolcev pri zvezdnikih zanima moda (27 %) oz. odnos do narave, drugih ljudi in okolja (26 %). Med drugimi odgovori (16 %) je večina dijakov navedla, da jih pri zvezdnikih ne zanima nič oz. zvezdnikom ne sledijo.

Ko pogledamo, kaj mlade pri zvezdnikih najbolj zanima in privlači, je to njihovo življenje, iz česar sklepamo, da interes za njihovo življenje ni nujno le, kako se zvezdniki oblačijo, kaj jedo in na katerih zabavah so se prikazali, ampak tudi katere dobrodelne, okoljevarstvene akcije so se udeležili. Nekateri zvezdniki so sponzorirani in zato promovirajo izdelke (ličila, produkti za lase, energijske pijače ...), spet drugi pa želijo vplivati na svoje sledilce pozitivno, nista jim pomembna slava in denar, oglašujejo poučne knjige, objavljajo poučne vsebine na splošno in pozivajo k družbenemu prebujanju.

Primerjava med anketiranimi osnovnošolci in srednješolci kaže, da srednješolci v nekoliko nižjem odstotku sledijo zvezdnikom, iz česar lahko razberemo, da že bolj razmišljajo s svojo glavo, so že bolj izoblikovane osebnosti, kar je za pričakovati. Hkrati narašča odstotek tistih, ki jih skrbi za okolje. Glede na rezultate lahko rečeva, da mladi sami presojujejo, kdo bo na njih vplival in kdo ne. To lahko pomeni, da se upirajo zvezdnikom in mnenjskim voditeljem, ki nimajo prepričanj, skladnih z njihovimi.

Preseneča naju dejstvo, da dobrih 40 % anketirancev meni, da na njih zvezdniki ne vplivajo. Sprašujeva se, če se zavedajo vpliva pomembnih odraslih na njih na nezavedni ravni.

5 ZAKLJUČEK

Za raziskovanje aktivizma oz. aktivnega delovanja mladih v sodobni družbi sva se odločili zato, ker se nama zdi pomembno, da se že mlad človek zaveda svoje vloge v svetu, posledic svojega ravnanja, da postane odgovoren sooblikovalec družbe, v kateri živi. Z raziskavo sva preverili, kaj mlade v družbi moti, kakšne so razlike v razmišljanju mladih osnovnošolcev v primerjavi s srednješolci in na kakšne načine so pripravljeni družbeno angažirano sodelovati pri spreminjanju svoje okolice.

Najina glavna motivacija, da sva vztrajali pri raziskovanju, je zanimanje, ki se nama je tekom dela le še povečevalo. Bolj kot sva se v temo poglobili, do več zanimivih podatkov sva prišli. Obravnavano temo lahko poveževa z najinim življenjem in življenjem najinih vrstnikov. Zaradi raziskovalne naloge je tudi večkrat prišlo do priložnosti, ko sva se z vrstniki in odraslimi lahko pogovarjali o tej temi in soočali različna mnenja. Večina najinih vrstnikov je z veseljem sodelovala v pogovorih o družbeni aktivnosti, zato se ne moreva strinjati s tem, da odrasli velikokrat prehitro sodijo mladino, da je pasivna. Najina glavna raziskovalna vprašanja so bila: Na kakšne načine mladi v sodobni družbi izražajo svoj družbeni angažma in upor, komu ali čemu se mladi danes sploh upirajo, ali imajo mladi pri pomembnih odraslih (starši, učitelji) podporo, ko se želijo družbeno aktivirati, ali obstajajo razlike v načinih družbenega angažmaja med OŠ in SŠ, ali zvezdniki s svojim ozaveščanjem vplivajo na generacije mladih in kako. Na zastavljena vprašanja sva v večini dobili jasne in sporočilne odgovore. Najbolj naju je presenetilo, da se dijaki manj upirajo določenim stvarim kot osnovnošolci, kar lahko pomeni dve stvari; da starejši kot si, bolj ti je vseeno za težave v družbi, ali da bolj zbiraš proti komu ali čemu se boš boril oz. vršiš tihi upor. Uvid, ki sva ga dobili v širšo sliko, je, da družba in družbene institucije, kot je tudi šola, mogoče ne spodbujajo večjih in množičnih družbenih shodov in uporov, vseeno pa imamo občutek, da smo spodbujeni h kritičnemu mišljenju. V šoli nas npr. spodbujajo k lastnemu kritičnemu mnenju, prepogosto pa se zgodi, da ko ga povemo naglas, določeni učitelji povedo, da naj ga raje zadržimo zase. Iz tega sklepava, da živimo v družbi nasprotij. Starši v večini spodbujajo svoje otroke tako v osnovni in kot v srednji šoli, da so družbeno aktivni tudi izven šole. Šola in učitelji pa pri mladih v večini spodbujajo kritično mišljenje, ne spodbujajo pa družbenih aktivnosti izven šole. Družinska, šolska in vrstniška skupnost so mladim pomembne, saj se v njih v večini

počutijo varne, pripadne, hkrati pa se urijo v socialnih veščinah, sodelovanju, spoštovanju različnih mnenj, spoštljivemu argumentiranju, kar je osnova za to, da bodo odrasli v aktivnega državljana. Najini najpomembnejši zaključki so, da mladi svoj upor in želje po spremembah izražajo javno, v manjših skupinah vrstnikov in se ne skrivajo za štirimi stenami, srednješolci so pričakovano bolj angažirani pri konkretnem sooblikovanju družbenih sprememb na javnih prostorih, saj se še bolj zavedajo problemov v širši družbi, osnovnošolci so v večini še bolj pod nadzorom staršev in pritiski vrstnikov, katerih prva skrb še ni sodelovanje pri gradnji boljše družbe za vse nas. Glede na prebrano literaturo in rezultate anketnih vprašalnikov lahko zaključiva, da družbena aktivnost mladih in njihov upor proti nepravilnostim v svetu ni zgolj poza, ampak si iskreno želijo pustiti pečat današnji družbi.

Mladim, ki si želijo biti vidni in aktivni v družbi, svetujemo, da se najprej v temo poglobijo, se o njej dobro pozanimajo prek knjig, filmov, organizacij, medijev in si na ta način poiščejo somišljenike in sogovornike. V prihodnosti bi raziskovalno nalogo lahko izpopolnili še s poglobljenimi intervjuji z ljudmi iz prakse, ki so aktivni v različnih organizacijah, in z razmišljujočimi in družbeno aktivnimi študenti ter da bi v najino že obstoječo anketo vključili bolj poglobljena in odprta vprašanja, ki bi nama ponudila bolj izčrpne odgovore, ki bi nama lažje odgovarjali na vprašanje *Zakaj*.

6 VIRI IN LITERATURA

1. Barle Lakota, A. (2010). Značilnosti sodobne družbe. V: *Model učinkovitega managementa visokošolskega zavoda*. Koper: Fakulteta za management, Ssr. 11–22.
2. Blazinšek, A. (2009). Ali je aktivno državljanstvo edini cilj mladinskega dela? V: *Vključevanje, participacija in aktivno državljanstvo preko članskih oblik mladinskega dela*. Ljubljana: Movit Na Mladina.
3. Cepin, M. (2009). Odnos kot začetek participacije. V: *Vključevanje, participacija in aktivno državljanstvo preko članskih oblik mladinskega dela*. Ljubljana: Movit Na Mladina.
4. Gril, A. idr. (2009). *Udejstvovanje mladih v družbi*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
5. Kuhar, M. (2007). Prosti čas mladih v 21. stoletju. V: *Socialna pedagogika*, letnik 11, št. 4, str. 453–471.
6. Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
7. Podjed, D. (2019). *Videni. Zakaj se več opazujemo in razkazujemo*. Ljubljana: Založba ZRC.
8. Ule, M. (2008). *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
9. Zajc, M. (2016). *Medijski pojmovnik za mlade*. Maribor: Aristej.

Spletni viri:

1. #Jaztudi: Osebne zgodbe mizogonije v Sloveniji (2020). Dostopno na spletni strani: <http://www.jaztudi.si/> [25. 2. 2020].
2. Naterer, A. idr (2019). Slovenska mladina 2018/2019. Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftun. Dostopno na spletni strani: <http://www.studentska-org.si/wp-content/uploads/2019/04/2019-Mladi-FES.pdf> [17. 12. 2019].
3. Podnebni štrajk 27. 9. 2019 (2019). Dostopno na spletni strani: <https://www.amnesty.si/podnebni-strajk-27.9.2019> [25. 2. 2020].
4. Šaponja, D. (2006). Mladina v sodobni družbi. V: *Obravnava mladostnika s psihozo*. Izdala: Psihiatrična bolnišnica Begunje. Dostopno na spletni strani: <http://www.sekcijapsih-zn.si/wp-content/uploads/2011/02/zbornik071.pdf> [17. 1. 2020].

7 PRILOGE

7.1 Anketa

Pozdravljeni, sva učenci 9. razreda in delava raziskovalno nalogo o aktivizmu mladih. Anketa je anonimna. Zahvaljujeva se vam za odgovore.

Spol

- moški
- ženska

Razred/letnik

- 8. razred
- 9. razred
- 2. letnik
- 4. letnik

1. Oceni od 1 do 5. Ocena 1 – Sploh nisem zadovoljen, ocena 5 – Zelo sem zadovoljen.

	1	2	3	4	5
Ali si zadovoljen v družbi/svetu, v katerem živiš?	☐	☐	☐	☐	☐
Ali si zadovoljen v krogu družine in prijateljev?	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kje v družbi vidiš največje težave?

- Nehuman odnos do živali
- Onesnaževanje okolja
- Socialna neenakost med ljudmi (revščina)
- Neenakost med moškimi in ženskami
- Različne odvisnosti (kemične droge, alkohol, tehnologija)
- Drugo:

3. Kako se odzoveš na stvari, ki te motijo v družbi?

- Ne naredim nič.
- Pogovorim se s prijateljem, ampak ne ukrepava.
- Pogovorim se s prijateljem in poskusiva narediti, kar je v najini moči.
- Povem odrasli osebi in skupaj ukrepava.
- Povem odrasli osebi in ne narediva nič.
- Na težavo opozorim na socialnih omrežjih.
- Sam nekaj spremenim.

- Povežem se z ljudmi, ki podobno mislijo kot jaz (organizacije, skupine na socialnih omrežjih).
- Drugo:

4. Kaj te pri zvezdnikih, ki jim slediš, najbolj zanima?

Možnih je več odgovorov

- Moda
- Kozmetika
- Njihovo življenje (dogodki, hrana)
- Odnos do narave, drugih ljudi, okolja
- Igrice
- Drugo:

5. Ali razmišljanje in delovanje zvezdnikov vpliva na tvoje delovanje?

- Da.
- Ne.
- Odvisno, za katerega zvezdnika gre.
- Drugo:

6. Ali učitelji v šoli spodbujajo kritično mišljenje mladostnikov?

- Da.
- Ne.
- Odvisno od učitelja.

7. Kako to izgleda v praksi?

- Lahko izrazim svoje nestrinjanje.
- Lahko predlagam teme, ki me zanimajo, in postanejo del pouka.
- Drugo:

8. Ali imaš občutek, da te učitelji spodbujajo k aktivnosti za spremembe v družbi tudi izven šole?

- Da.
- Ne.
- Samo določeni učitelji.

Na kakšne načine?

9. Ali imaš občutek, da te starši spodbujajo k aktivnosti za spremembe v družbi?

- Da, me spodbujajo, da nekaj spremenim v svetu.
- Ne, raje vidijo, da sem na varnem doma.
- Drugo:

10. Ali imamo več uspeha, če se sprememb lotimo posamezniki sami ali če se povežemo v skupino podobno mislečih?

- Bolje se je sprememb lotiti sam.
- Bolje se je povezati v skupino.

Zakaj? Napiši svoje mnenje.